

حکومەتی هەرێمی کوردستان - عێراق
وەزارەتی پەرورەدە - بەڕێوەبەرایەتی گشتی پرۆگرام و چاپمانیپەکان

زانست بوو هەمووان

پۆلی یەكەمی بنەرەتی

کتیپی قوتابی

چاپی نۆیەم

٢٠١٥/ز/٢٧١٥ کوردی / ١٤٣٦ ک

سه‌رپه‌رشتی هونہری چاپ
عوسمان پیرداود کواز
خالد سلیم محمود

ناوەرپوك

۷ زانسته زیندهییهکان

۱۰ بهندی ۱ شته زیندوو و نازیندوووهکان

۲۲ بهندی ۲ زیندهوهران و پیداو یستییهکانیان

۴۶ بهندی ۳ شوینیك بۆژیان

۵۸ چالاکی بۆمال یان قوتابخانه

یهکهی یهکههه

۵۹ زانستهکانی زهوی

۶۲ بهندی ۱ وشکابی

۷۴ بهندی ۲ کهش

۸۶ بهندی ۳ چواروه رزی سال

۹۸ چالاکی بۆمال یان قوتابخانه

یهکهی دووهه

ناوہ پروک

۹۹

زانستہ فیزیایہ کان

یہ کہی سییہم

۱۰۲

بہندی ۱ دۆزینہ وہی مادہ

۱۲۰

بہندی ۲ پالنان و را کیشان

۱۳۶

چالا کی بۆ مالّ یان قوتابخانہ

۱۳۷

دروستیمان

۱۴۵

پیناسہ کان

يەكەي يەكەم زانستە زىندەيە كان

۹ پروژەي يەكەكە

۱۰ شتە زىندوو و نازىندووەكان:

۱۲ وانەي ۱- چۆن ھەستيارەكانم يارمەتى فيربوونم دەدەن؟

۱۶ وانەي ۲- شتە زىندوو و نازىندووەكان چين؟

۲۰ پىداچوونەوہي بەندەكە

بەندى ۱

۲۲ زىندەوہران و پىداويستىيەكانى

۲۴ وانەي ۱- پىويستىيەكانى گيانەوہر چين؟

۳۰ وانەي ۲- جوړەكانى گيانەوہر كامانەن؟

۳۶ وانەي ۳- بەشەكانى رووہك چين؟

۴۰ وانەي ۴- پىداويستىيەكانى رووہك چين؟

۴۴ پىداچوونەوہي بەندەكە

بەندى ۲

۴۶ شوينىك بو ژيان

۴۸ وانەي ۱- چى لە دارستاندا دەژى؟

۵۲ وانەي ۲- چى لە بياباندا دەژى؟

۵۶ پىداچوونەوہي بەندەكە

بەندى ۳

۵۸ چالاكى بو مال يان قوتابخانە

يەكەي دووھم زانستە كانى زەوى

۶۱ پروژەي يەكەكە

۶۲ وشكانى

۶۴ وانەي ۱ - شيۆەكانى وشكانى چين؟

۶۸ وانەي ۲ - تاويّر چييه؟

۷۲ پيداچوونەوہي بەندەكە

بەندى ۱

۷۴ كەش

۷۶ وانەي ۱ - كەش چييه؟

۸۰ وانەي ۲ - رەگەزەكانى كەش چين؟

۸۴ پيداچوونەوہي بەندەكە

بەندى ۲

۸۶ چوار وەرزەي سالّ

۸۸ وانەي ۱ - چى تيبينى دەكەين لە بەھارو ھاویندا؟

۹۲ وانەي ۲ - چى تيبينى دەكەين لە پايىز و زستاندا؟

۹۶ پيداچوونەوہي بەندەكە

بەندى ۳

۹۸ چالاكى بو مالّ يان قوتابخانە

پهكهي سيپهم زانسته فيزياييه كان

بهندي ۱

- ۱۰۱ پروژهي پهكهكه
-
- ۱۰۲ دوزينهوهي ماده
- ۱۰۴ وانهي ۱. له ماده رهقهكاندا چي تيبيني دهكهيڼ؟
- ۱۱۰ وانهي ۲. له ماده شلهكاندا چي تيبيني دهكهيڼ؟
- ۱۱۴ وانهي ۳. له ماده گازهكان چي تيبيني دهكهيڼ؟
- ۱۱۸ پيداچوونهوهي بهندهكه

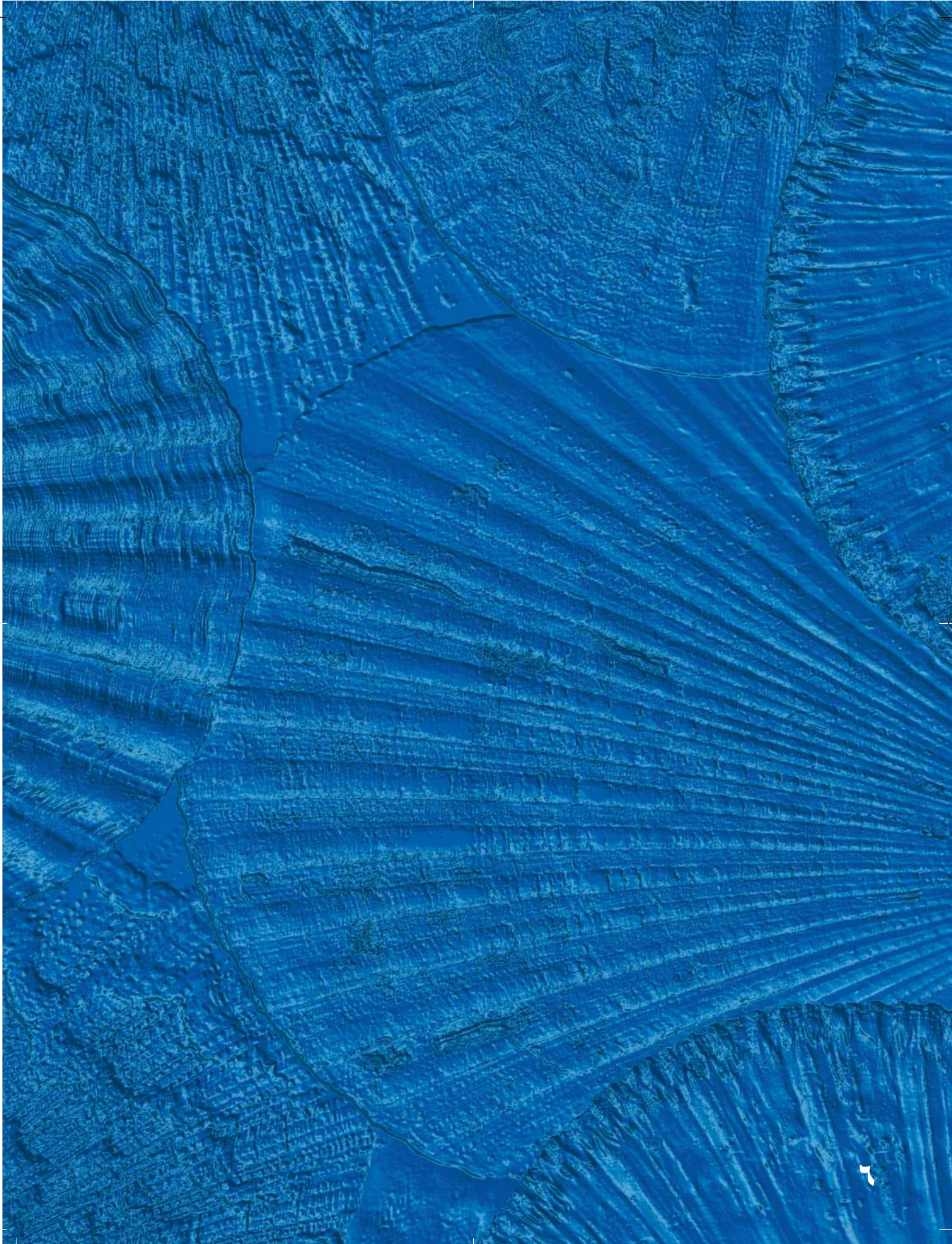
بهندي ۲

- ۱۲۰ پالنن و راکيشان
- ۱۲۲ وانهي ۱. چي شتهكان دهجووليني؟
- ۱۲۶ وانهي ۲. شتهكان چون دهجوولين؟
- ۱۳۰ وانهي ۳. نهو شتانه چين كه موگناتيس دهيانجولينييت؟
- ۱۳۴ پيداچوونهوهي بهندهكه

-
- ۱۳۶ چالاكي بو مال يان قوتابخانه
-

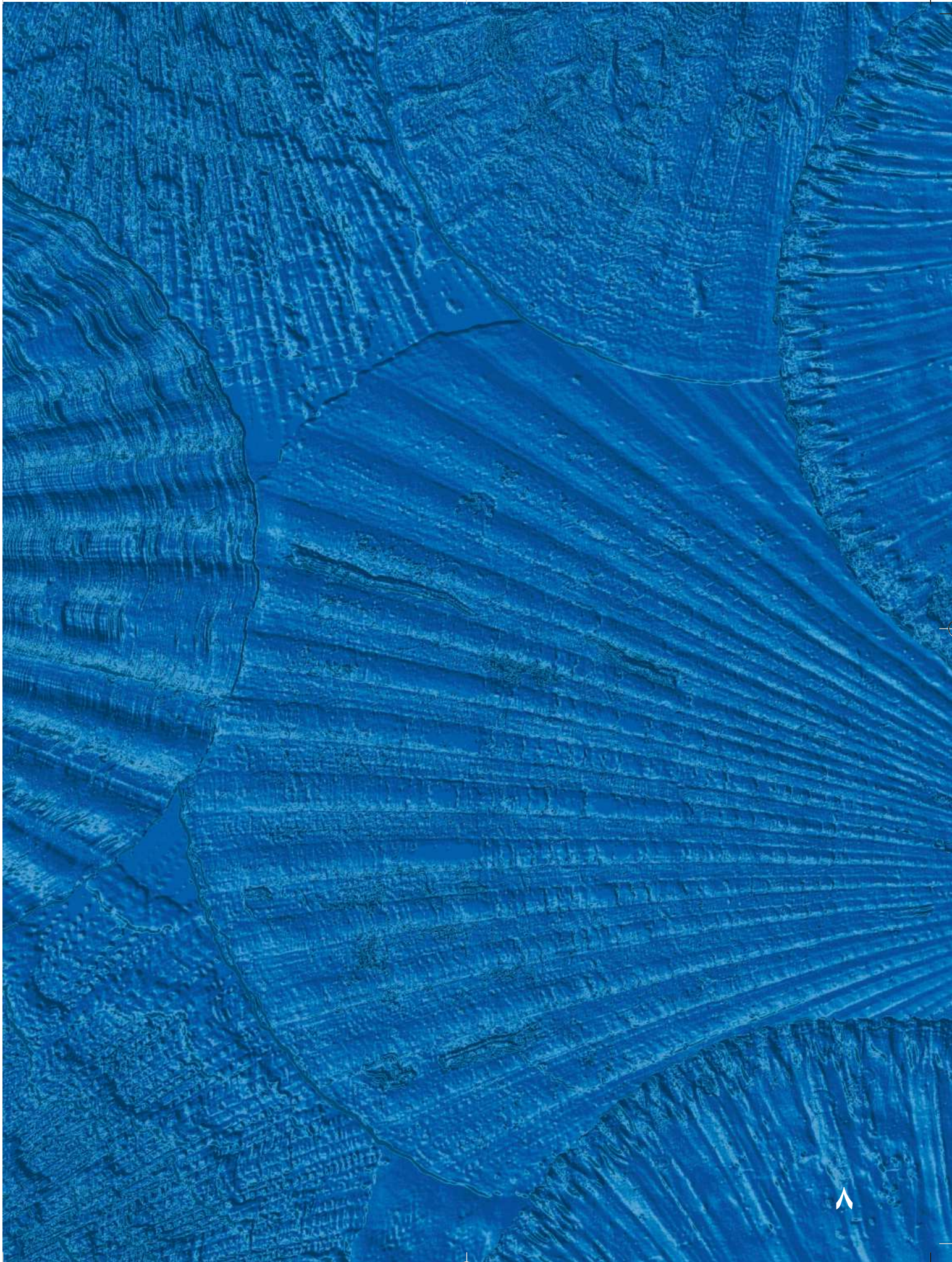
- ۱۳۷ دروستيمان
-

- ۱۴۵ پيناسهكان

زانسته زینده ییه کان

بەندى ۱ شتە زىندوو و نازىندووەكان ۱۰

بەندى ۲ زىندەوەرەكان و پىداويستىيەكانيان ۲۲

بەندى ۳ شوينىك بۆ ژيان ۴۶

چالاكى بۆ مال يان قوتابخانە ۵۸

پروژەى يەكەكە

چاودىرى من بكە كاتىك گەشە دەكەم:

پلان دادەنىم بۆ دروست كىردنى ھەوزىكى پەرورەدەكىردن لە ژوورى پۆلدا.

ئەو شتانە دەدۆزمەوہ كە گيانەوہر و پرووہك پىويستىيانە بۆ ژيان لەناو ھەوزى پەرورەدەكىردندا.

شسته زیندو و نازیندو و وهکان

بهندی

زاراوهکان

هستهکان

زیندوو

نازیندوو

نایا دهزانی؟

که رویشک وهکو مروّف هستهکانی ههیه ،

بهلام که رویشک دهتوانی هندی دهنگ

ببیستی که مروّف نایبیسیت؟

ئایا دەزانی؟

رووهکی داره بهن شتیکی
زیندووہ. له قەدەکەھی
بنیشتی کوردی
دەردەھیتریت.

چون ههسته كانم يارمه تى فېربوونم ده دهن؟

ليده كوئمه وه

به كار هيئانى ههسته كان

پيويستيم به مانه ههيه

دهست كيئشى پلاستيك

قاشه ميوه

٢ دهستى لى دهدهم و بوئى دهكهه

١ چاوه كانم دهنوقينم

٣ لهگه ل هاورپكه مدا كاره كهه نالوگوڤر دهكهه.

پینچ ههستهکانم

پینچ ههستم ههیه یارمه تیم ددهن بو ناسینی شتهکان.
 کام بهش له لهشم بهکاری دینم بو ههریهک له ههستهکانم؟

ههستی بینین

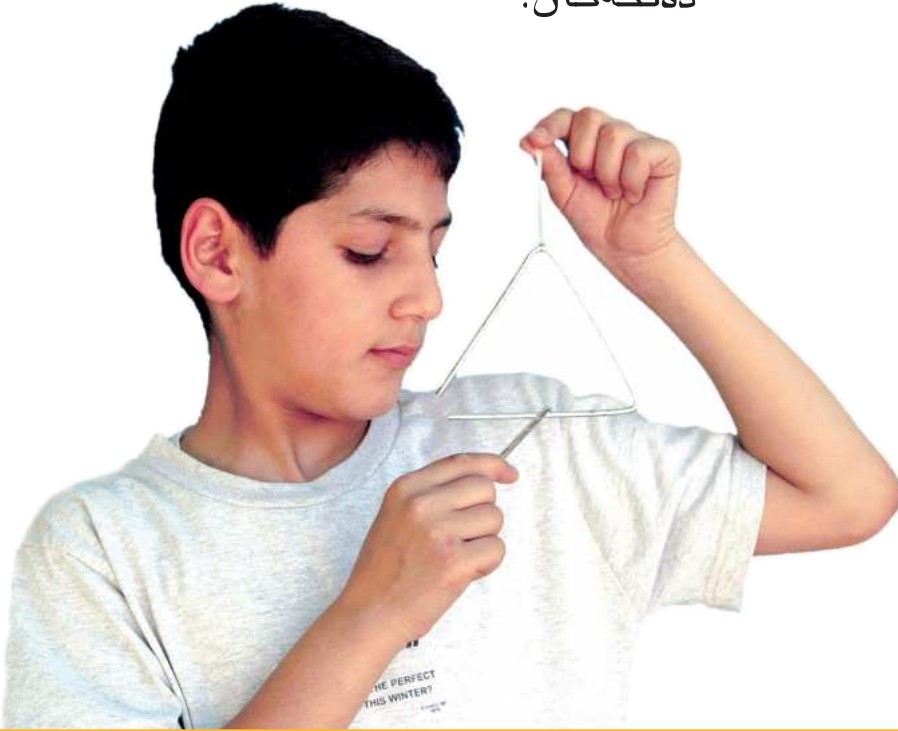
هاوکاریم دهکات
بوئاسینی شیوهو رهنگی شتهکان

ههستی بهرکهوتن

هاوکاریم دهکات بو
ناسینی زبری و لوسی شتهکان.

ههستی بیستن

هاوکاریم دهکات بو ناسینی
دهنگهکان.

هەستى بۆن كردن

هاوكارىم دەكات
بۆ ناسىنى بۆنى شتەكان.

هەستى چەشتن

هاوكارىم دەكات بۆ ناسىنى تامى شتەكان.
سوپاسى خودا دەكەين بۆ پىدانى ئەم
پىنج ھەستانە.

بىر دەكەمەو

۱. پىنج ھەستەكان كامانەن؟
۲. چۆن ھەستەكان ھاوكارىم
دەكەن بۆ ناسىنى شتەكانى
دەوروبەرم؟

شته زیندوو و نازیندوووکان چیین؟

لیده کۆلمه وه

زیندوو و نازیندوو

پئویستیم بهمانه ههیه

شتی جوړاو جوړ

بهر اوورد دهکهم ۲

سه رنج دهدهم ۱

دهدویم ۴

پۆلین دهکهم ۳

شته زیندوو و نا زیندوو هکان

پووهك و گیانه وهر
شتی زیندوون.

چه و ئا و له شته
نا زیندوو هکانن.

شته زیندووہکان

شته زیندووہکان پیوستیان به خوراک و

ئاو و ههوا ههیه، تاکو گهشه بکهن و گه وره ببن.

■ چۆن ده زانیت گۆل شتیکی زیندووہ؟

شته نازیندوووهکان

شته نازیندوووهکان پیوستییان به خوږاک و ئاو و ههوا نیه و گهشه ناکهن و گهوره نابن.

■ چۆن دهزانت که کورسی و بهرد شتی نازیندوون؟

بیرده کهمه وه

۱. شتی زیندوو چییه؟ ناوی سیّ شتی زیندوو بلیّ.
۲. شتی نازیندوو چییه؟ ناوی سیّ شتی نازیندوو بلیّ؟

پیداچوونهوه

ئهوهی دهیزانم دهیلیم

۱. کام ههست بهکاردهینم بو ناسینی ئهم شتانهی خوارهوه؟

زاراوهکان

۲. به رهنگی سهوز ئه و چوارگوشهیه

۳. رهنگ دهکهم که له ژیر شته

۴. زیندوووه که دایه

۵. به رهنگی سوور ئه و چوارگوشهیه

رهنگ دهکهم که له ژیر شته

نازیندوووه که دایه

كارامه ييه كرده ييه كانى زانست به كار دهه يينم

6. **تیبینی دهكهم** هەندیک شتی جوړاو جوړ له کارتونیکی هیلكه دا كوډه كه مه وه. دوو وشه به كار دهه يينم كه وه سفی زبر و لوسی یا شیوه یا بون یا دهنگ. بو ههرشتیک لهم شتانه بکات. داوا له هاوړییه كه م دهكهم پیشبینی شته كه بکات.

2. **بهراورد دهكهم** نیشانه ی ✓ بهمانای بهلی، و نیشانه ی ✗ بهمانای نه خیر، له شوینی گونجاو له سه رخشته كه داده نیم. بهراورد دهكهم، پاشان دهلیم ئهوشته زیندوو ه یان نازیندوو ه.

زیندوو ه یان نازیندوو ه؟		
ئايا گه شه ده كات؟	ئايا پيويستی به خوړاك و ئاو و ههوا هه يه؟	شته كه
		
		

زینده وهره کان و پیداویستییه کانیان

بهندی

۲

زاراوه کان

ریشووه کان

مه مکاره کان (شیردهره کان)

بالنده کان

خشوکه کان

وشکاوه کییه کان

ماسییه کان

میرووه کان

رهگه کان

قهه

گه لاکان

گول

رووناکی

نایا ده زانی؟

نه ورهس گیانه وهریکه له

بالنده کانه ده توانیت ناوی

سویر بخواته وه

ئايا دەزانی؟

پرووکی میرووگر،
میرووهکان دەخوات
بەیارمەتی گەلاکانی بو
ئەو هی هەندیک له
پیداویستییهکانی دابین
بکات که لهخاک و ههوا
دەستی ناکهویت.

پيويستيه كانى گيانه وهر چين؟

ليده كولمه وه

خوراك به بالنده كان ده دم

پيويستيم به مانه ههيه

خوراكي بالنده كان (دانه ويژه)

چيلكه

ده فر (ئامان)

٢ پري ده كه م

١ دروستى ده كه م

٤ تيبينى ده كه م

٣ ههلى ده واسم

ئەو شتانەى گيانەوهران پيويستيان پييهتى

هه موو گيانەوهران پيويستيان بەخۆراك و ئاوووهوا وبه شوينيك بو
 ژيان ههيه. ئەم مراوييانە لە تەنیشت گۆمىك دەژين، بو چى گۆم
 باشتري شوينه بو ژيانى مراوييهكان؟

مراويى و بيچووەكانى

بەرخ

گيانەوهران پيويستيان بە خوراك هەيه

هەموو جوړهكانى گيانەوهر پيويستيان بە خوراكى جوړا و جوړ هەيه، تاكو بژين وگه وره ببن. بەرخ بە ددانه پانهكانى گيا دەخوات. پلنگ گوشت بە ددانه تيزهكانى دەخوات.

پلنگ

■ بۆچى شيوهى ددان له گيانەوهرىك بۆ گيانەوهرىكى ديكه جياوازيان هەيه؟

گیانه وهران پیوستیان به ئاو ههیه

گیانه وهران پیوستیان به ئاو
ههیه تاکو بژین.
و شتر ئاو وهکو زۆربهی
گیانه وهران به دەم دهخواته وه.

و شتر

فیل به لمۆزیه وه ئاو دهکاته ده میه وه.

فیله کان

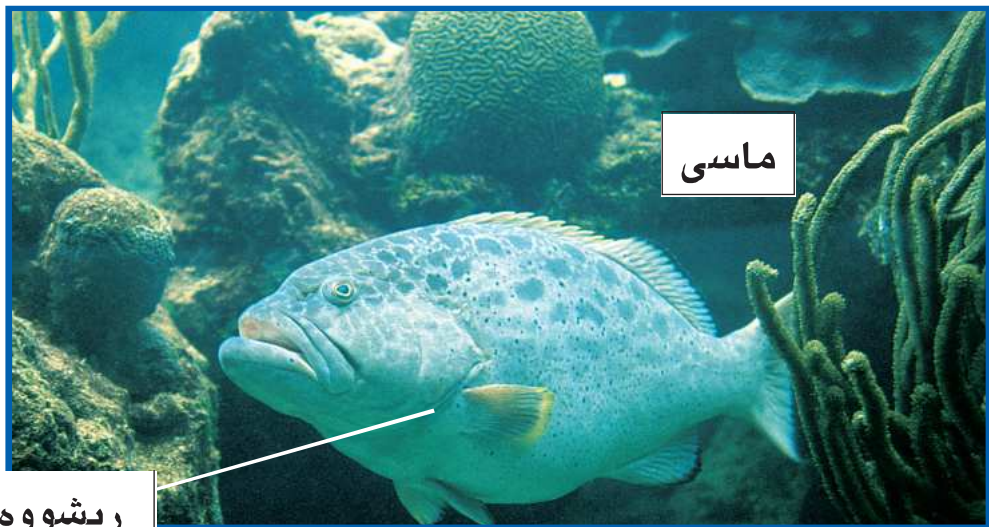
گا

گیانه وهران پیوستیان بههوا ههیه

همووگیانه وهران پیوستیان به
ههوا ههیه تاكو بژین.

ههندیك گیانه وهر ههوا به لووت
وهردهگرن

ماسی ههوا ی ناو ئاو بههوی
ریشووهدانهوه وهردهگریت

ماسی

ریشووهدکان

شەمشەمە کوپرە

گیانە وەرەن پۆیستیان بە شوینی ژیان هەیه

گیانە وەرەن پۆیستیان بە شوینیك هەیه
تاكو تییدا بژین. چۆله كهكان
هیلانەكانیان دروست دەكەن و
بێچوو هەكانیان تییدا بەخێو دەكەن.
شەمشەمە کوپرە لە ئەشكە و تدا دەژی.
هەنگ لە ناو شانەكان دەژی كه بوخۆی
دروستی دەكات.

هەنگ

چۆله كه

بیر دە كه مه وه

۱. گیانە وەرەن پۆیستیان بەچی هەیه تا كو بژین و گەورەببن؟
۲. چۆن هەندیك لە گیانە وەرەن پۆیستیانەكانیان دابین دەكەن.

جۆرەكانى گيانەوەر كامانەن؟

ليدەكۆلمەوہ

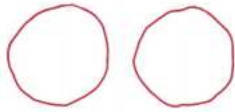

جۆرەكانى گيانەوەر

پيويستيم بەمانە ھەيە

قوپى دەستکرد

(دەزوو) يا پەت

كارتى ويئەى گيانەوەرەن

۲ پۆلين دەكەم.

۱ سەرئىچ دەدەم.

۴ نموونەيەكى ھاوشيوەى بۆ
دروست دەكەم.

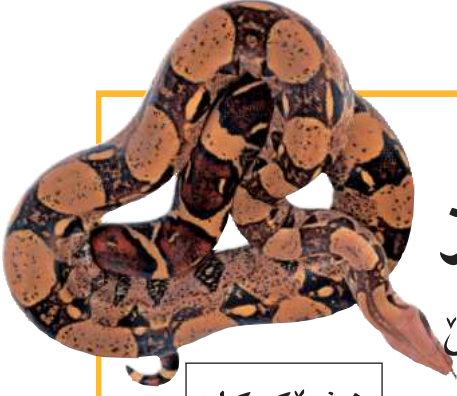

۳ ويئەى گيانەوەرىك ھەلدەبژيرم
لە كۆمەلەكەدا.

چەند جوړه گیانه وهریکی جیاواز

زاناکان تیبینیان کردوو هکه گیانه وهران له هندی شت لیک دهچن و له هندی شتی دیکه جیاوازن. زاناکان گیانه وهره لیکچوو هکان بو چەند کو مه لیک پو لین دهکن. ئەمەش نمونە ی ئەو گیانه وهرانەن.

خشوکهکان

میرووهکان

بالندهکان

مه مکارهکان

ماسییهکان

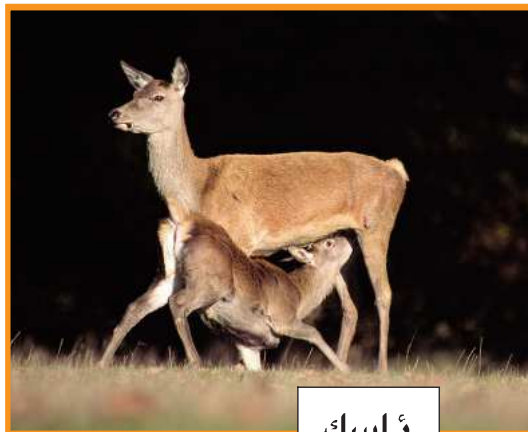

وشکاوه کیپهکان

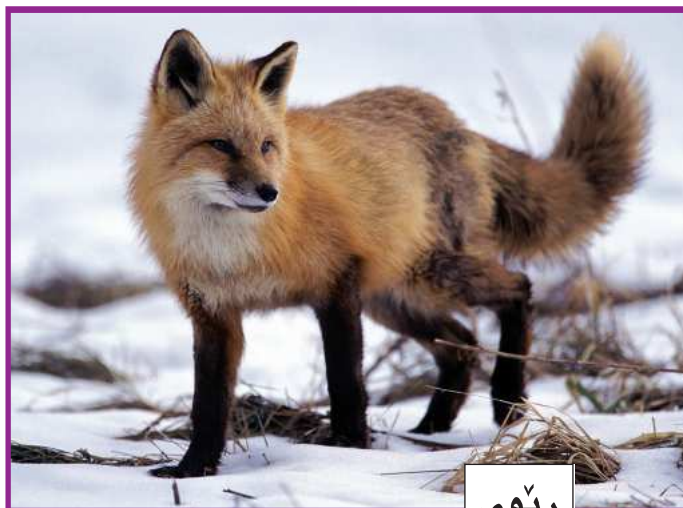
مەمكدارەكان (شیردەرەكان)

مەمكدارەكان ئەو گیانەوهرانەن
بېچووەكانیان بە شیرى مەمكەكانى
خۆیان بە خێو دەكەن.

لەشى مەمكدارەكان بە موو
داپۆشراوہ.

ئاسك

رېئوى

سمۆرہ

باز

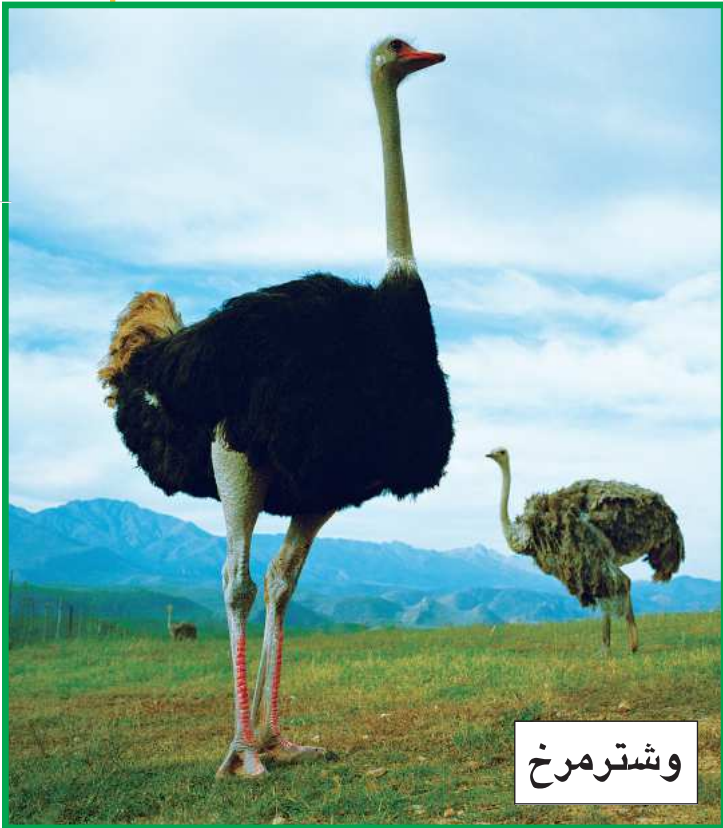

تووتی

بالندهکان

بالنده ئەو گیانەوهەرانەن کە دوو
بال و دوو پێیان (قاچیان) هەیە.
لەشی بالندهکان بە پەر داپۆشراوە.

■ ئەم بالندانە لە
چیدا لیکە چن؟

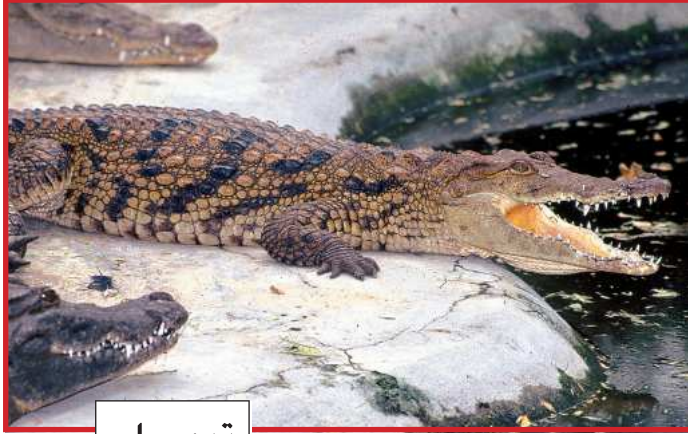

وشرمرخ

وشرمرخ = نەعامە

قاز

تيمساح

خشوکه کان

خشوکه کان ئەو گیانە وەرانەن
کە پێستیکی زبرو و شک و
رەقیان هەیە.

کیسەلێکی گەورە

وشکاوە کییە کان

وشکاوە کییە کان

ئەو گیانە وەرانەن کە
پێستیکی نەرم و
شێداریان هەیە.

بوۆق

ماسى

ماسىيەكان

ماسى ئەو گىيانەوهرانەن لە ناو ئاودا دەژىن، لەشيان بە پوولەكە داپۆشراوہ.

قالۆنچە

پەپوولە

مىرووہكان

مىرووہكان ئەوگىيانەوهرانەن كە شەش قاچيان ھەيە، زۆربەى مىرووہكان باليشيان ھەيە.

بىردەكەمەوہ

۱. كۆمەلەكانى گىيانەوہر چىن؟
۲. چۆن مىروو لە گىيانەوہرانى تر جيا بکہمەوہ؟

بەشەكانى پووهك كامانەن؟

ليدەكۆلمەوۈ

بەشەكانى پووهك

پيويستم بەمانە ھەيە

پووهك گەورەكەرى دەستى وینەى پووهكەك پەپەكاغەزىك پیتووسى پەنگاوپەنگ ھاوینە يەكى

بەشەكانى پووهك دەناسمەوۈ ۲

سەرنج دەدەم ۱

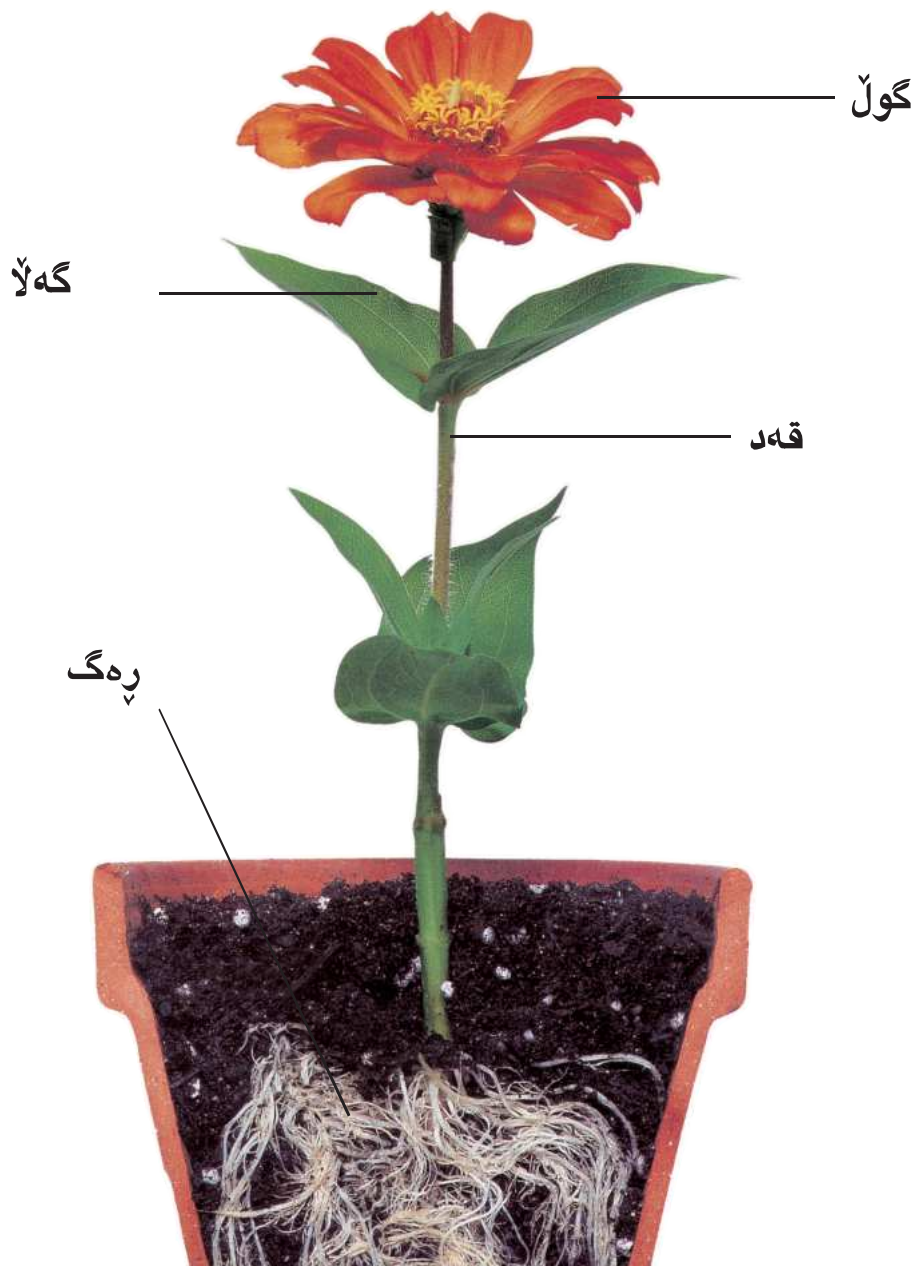
دەدویم ۴

وینە دەكەم ۳

بہشہکانی رووہک

رووہک له چہند بہشیک پیک دیت.

فرمانی به شه‌کانی پووهك چیین؟

په‌گه‌كان

په‌گه‌كان پووهك له خاكدا
ده‌چه‌سپینیت و ئاو ده‌مژیت.

■ چ به‌شیک له گیزه‌ردا ده‌خوریت؟

قه‌د

قه‌د پووهك هه‌لده‌گریت و

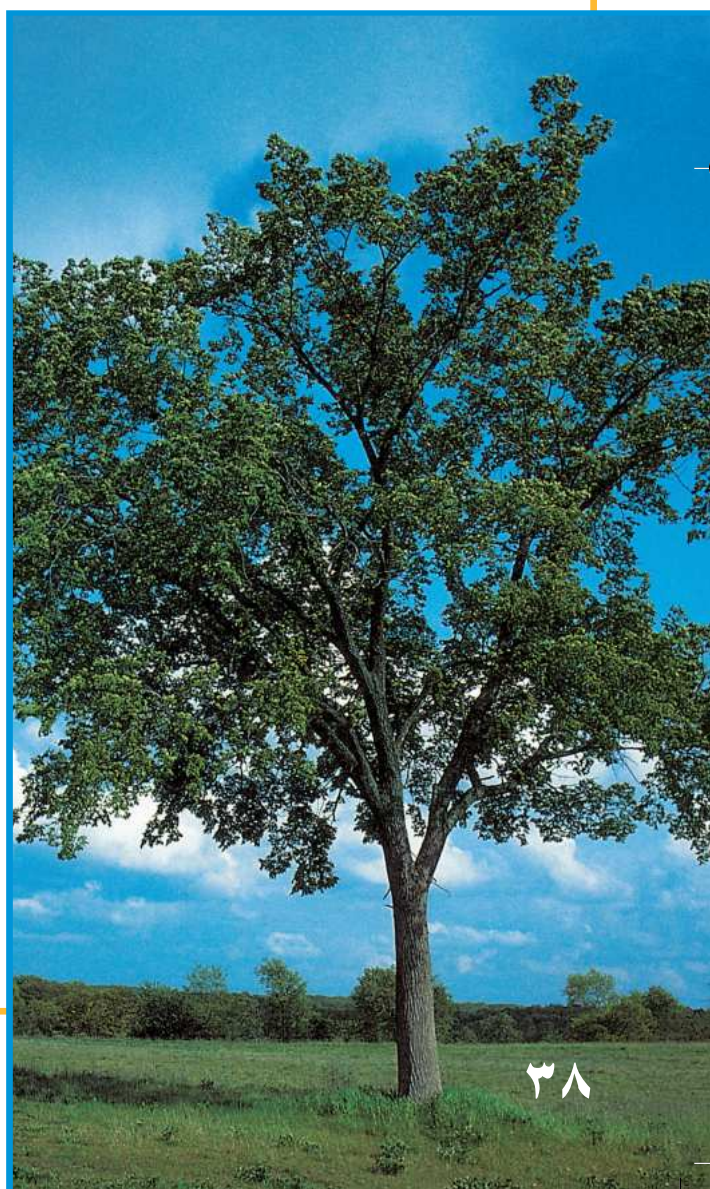
ئاو ده‌گوازیتته‌وه بو

گه‌لا‌كان. په‌یکه‌ری دره‌خت

قه‌ده‌که‌یه‌تی.

■ له‌م وینه‌یه‌دا قه‌د دیاری بکه.

گەلە

گەلە خۆراك بۇ پۈۋەك بەرھەم دېنېت.

گەلە پۈۋەك شېۋەى جۇراو جۇرى ھەىە.

گول

زۇربەى پۈۋەك گوليان ھەىە گول بەر دروست دەكات كە تۇويان لەناودا ھەىە.

بىر دەكەمەۋە

۱. بەشەكانى پۈۋەك چىين؟

۲. كام بەشى پۈۋەك ئاۋ لە پەگەۋە بۇ گەلەكان دەگوازىتەۋە؟

پۆيىستىھەكانى پۈۈەك چىين؟

لېدەكۆلمەۈە

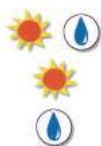

پۆيىستى پۈۈەك بۇ گەشەكردن

پۆيىستىم بەمانە ھەيە

قوتو

كارتى ھيما

ئاو

(۳) سى پۈۈەك

۱ ئاۋى دەدەم و دەى خەمە بەر پۆشنايى دەيدەمە بەر پۆشنايى و ئاۋى نادەم

۲ دۈاى چەند پۆژىك بەراۋردى دەكەم

۳ ئاۋى دەدەم و ناىخەمە بەر پۆشنايى

۴ دۈاى چەند پۆژىك بەراۋردى دەكەم

پۆیستیه‌کانی ڕووەک بۆ ژیان

ڕووەک پۆیستی بەرۆشنایی و هه‌وا و ئاو و خاك هه‌یه تاكو بژی و گه‌شه بکات.

هه‌وا

بۆشنایی

خاك

ئاو

چۆن رووہکەکان گەشە دەکەن؟

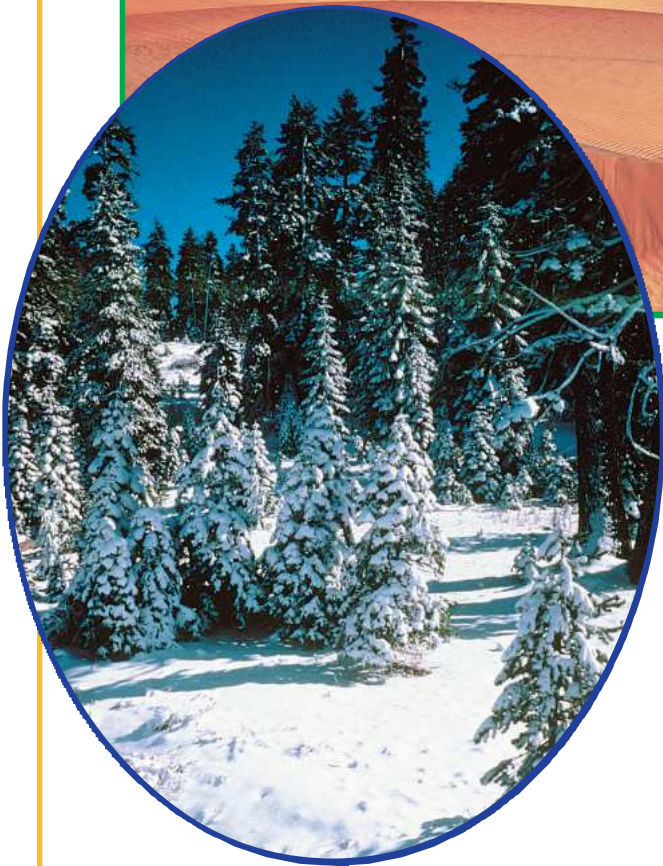
پۆشنایی و ھەوا

گەلای پووہک پۆشنایی و ھەوا بەکار دەھینیت بۆ ئەوہی خۆراکی تایبەت بەخۆی بەرھەم بێنیت.

ئاو

ئاو یارمەتی پووہک دەدات بۆ گەشەکردن و خۆراک دەگوازیتەوہ بۆ ھەموو بەشەکانی پووہک.

شوینى گهشه کردن

پووهکه جوړاوجوړهکان له شوینه
جیاوازهکانی جیهاندا گهشه دهکن.
هموویان پیوئیستیان به پوښنایی
و ههوا و ئاو ههیه.

بیرده کهمه وه

۱. پووهک پیوئیستی به چی ههیه تاکو بژی وگهشه بکات؟
۲. گه لای پووهک چی له پوښنایی و ههوا دهکات؟

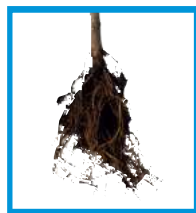
نہ وہی دہیزانم دہیلیم

۱. لہ چیدا نهم گیانہ وهرانہ لیکدہ چن، وہ لہ چیدا لیک جیاوازن؟

زاراوه کان

ژمارہی زاراوه کہ دهنووسم لہ ژیر وینہی گونجاودا.

۱

مہمکداره کان

۲

خشوکه کان

۳

وشکاوه کییہ کان

۴

میرووه کان

۵

رهگہ کان

۶

گہ لاکان

کارامهیی کردییه کانی زانست به کار دهینم

۱. پۆلین دهکهم وینهی گیانه وهران ئاماده دهکهم، ئەم وینانه پۆلین دهکهم و پاشان ریکیان دهخهم، وهکو له شیوهی خوارهوه دا دیاره.

پۆلینکردنی گیانه وهران

زماره

مێرووه کان وشکاوه کیه کان ماسیه کان مه مكداره کان خشوکه کان بالنده کان

کۆمهله کانی گیانه وهر

۲. تیبینی دهکهم دوو گه لای رووهک دهینم وه به تابلۆکه وه دهیلکینم، ئەوهی له دوو گه لاکه تیبینی دهکهم دهیلیم.

گه لاکان			
قهباره	رهنگ	شیوه	گه لاک

شويئىك بۇ ژيان

بەندى

۳

زاراۋەكان

دارستان

بيابان

ئايا دەزانى؟

قاچەكانى ئاسك دريژن يارمەتى دەدەن
بۇ ڤاكردى خيىرا له بياباندا.

تایا دہزانی؟

چواریہ کی تھو دہرمانانہی
کہ بہکاریان دیینین لہ
پووہ کہ کانی **دارستانہ کان**
دہردہ ہیترین۔

چى له دارستاندا ده ژى؟

ليده كو لمه وه

درهخته كانى دارستان

پيويستيم به مانه هه يه

پينووسى رهش و په رهى سپى

پينووسى رهنگ تير

٢ قه دى درهخته كه كو پى ده كه م.

١ وي نهى يه كي ك له گه لا كانى

رووه كي ك ده كي شم.

٣ وي نه كانى خو م له گه ل وي نهى هاوري يه كانم به راورد ده كه م.

دارستانەکان

دارستان شوینیکە درهختی زۆری تیدا پرواوه. درهختهکان له زهوی دارستانهکه سیبەر دروست دهکەن، بۆیه خاکهکهی شیداره. له دارستاندا گیانهوهری جوړاوجۆر دهژین.

دارستان

گيانه‌وهر و پووه‌كى دارستان

هه‌ندىك له دره‌خته‌كانى دارستان گه‌شه ده‌كهن و زور به‌رز ده‌بنه‌وه، گه‌لا به‌رزه‌كانى ئه‌و دره‌ختانه پووناكى خور به‌كار ده‌هينن بو به‌ره‌م هينانى خوراك. ده‌وه‌نى توتريك و ژاله پيوستيان به برىكى كه‌متر له تيشكى خور هه‌يه، ئه‌م ده‌وه‌نانه له‌ژير سيبهرى داره به‌رزه‌كان دا گه‌شه ده‌كهن.

توتريك

ژاله

گەلەك گيانەوهر پەناگە و خواردنجان لە ناو دارستاندا دەدۆزنەوہ.
 بەلندەكان لە شوینی ئارامی ناو دارستانەكان هیلانەكانیان دروست
 دەكەن. كیسەل ئەو كرمانە دەخوات كە لەناو دارستاندا دەژین.

بەلندە

بەچووہ شێر

■ ئەم بەچووہ شێرە چۆن پێداویستییە كانی خۆی دابین دەكات؟

بیر دەكەمەوہ

۱. دارستان چییە؟

۲. چۆن دارستان یارمەتی

گیانەوهران و پووەك دەدات

بۆ دابینکردنی

پێویستییەكانیان؟

كیسەل

چى له بياباندا دهژى؟

ليدهكولمهوه

گهلاى پروهكه بيابانيهكان

پيويستيم بهمانه ههيه

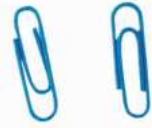
دوو دهستهسپرى كاغهزى
ئهستور له شيودهى گهلاى
روهكدا

پهړه
كاغهزى ميپوش

ناو

كاغهز گرّه

۲ دوو دهسته سپرهكه بو ماوهى
يهك سهعات دهخهमे بهر
تيشكى خوړ، پاشان دهيان
پشكنم.

۱ دهسته سپرهكان تهر دهكهه.
يهكيك له دهسته سپرهكان
دهخهمه سهه كاغهزى ميپو
پوشهكه و دهينوشتيئمهوه.
دهسته سپرهكهى ديكه به
كراوهيى جى دههيلم.

۳ كام دهسته سپرهكان ماوهيهكى زورتر به تهرى
دهمينيتهوه؟ چيمان بو دهردهكهوى دهربارهى
گهلاى نهو پروهكانهى له بياباندا دهژين؟

بیابان

بیابان شوینیکی وشکە، تیشکی خوۆری زۆر بەردەکهویت و بارانی زۆر کەم لێ دەباری. جوۆری کەم لە گیانەوهران و پووەك دەتوانن لە بیاباندا بژین.

پووهك و گيانه وهرانى بيابان

پووهكى هه پم

پووهكى بيابان ئاو كوۆ دهكاته وه تاكو له كاتى پيوستدا به كارى بهيئيت. هه نديك له پووهكه كانى بيابان ئاو له گه لا ئه ستووره كانياندا كوۆ دهكه نه وه كه به بهرگيكي ميوپوش داپوشراوه، و هه نديك له پووهكه كانى بيابان ئاو له قه ده ئه ستووره كانياندا كوۆ دهكه نه وه وهك سوبيئر.

سوبيئر (ههنجيرى دركاوى)

گيانه وهرانى بيابان ريگاي جوراوجور دهگرنه بهر بو خوپاراستن له
توندى گهرما، ههروهها بو به دهستكه وتنى ئاوى پيويست. بو نمونه
مشكى بيابان به شهو دهگه ريت بو ئه وهى له گهرماى زور خويان
بپاريژن.

زوربهى گيانه وهرانى بيابان، ئه و ئاوهى كه ده بخونه وه له خوراكه وه ده ستيان
ده كه ويت .

مشكى بيابان

مار

مار ميلكه

بیر ده كه مه وه

۱. بيابان چيه؟
۲. چون پروه كه كان له بياباندا ده ژين؟
۳. چون گيانه وهران له بياباندا ده ژين؟

پیداچوونهوه

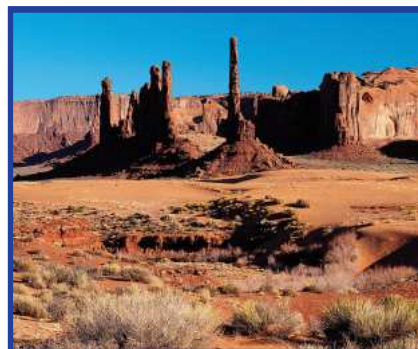
ئهوهی دهیزانم دهیلیم

۱. باسی شوینی ژیانی ههریهکه لهم گیانهوهرانهی خوارهوه دهکههه.

زاراوهکان

له ژیر ههر وینهیهکدا ژمارهی ووشهی گونجاو دهنووسم:

۱

دارستان

۲

بیابان

چالاكى

يەكەمى
يەكەم

بۇ مال يان قوتابخانە

يارى ھەستەكان

۱. سندوقچىك ئامادە دەكەم و كەل و پەلى جۇراوجۇرى تىدا دادەنىم.
۲. داوا لە ئەندامانى خىزانەكەم يان ھەقالانى پۆلەكەم دەكەم چاوى خۇيان دابخەن.
۳. رېگە دەدەم ھەستى بەرکەوتن و بىستەن بەكاربەينن بۇ ناسىنى ئەو كەل و پەلانە.

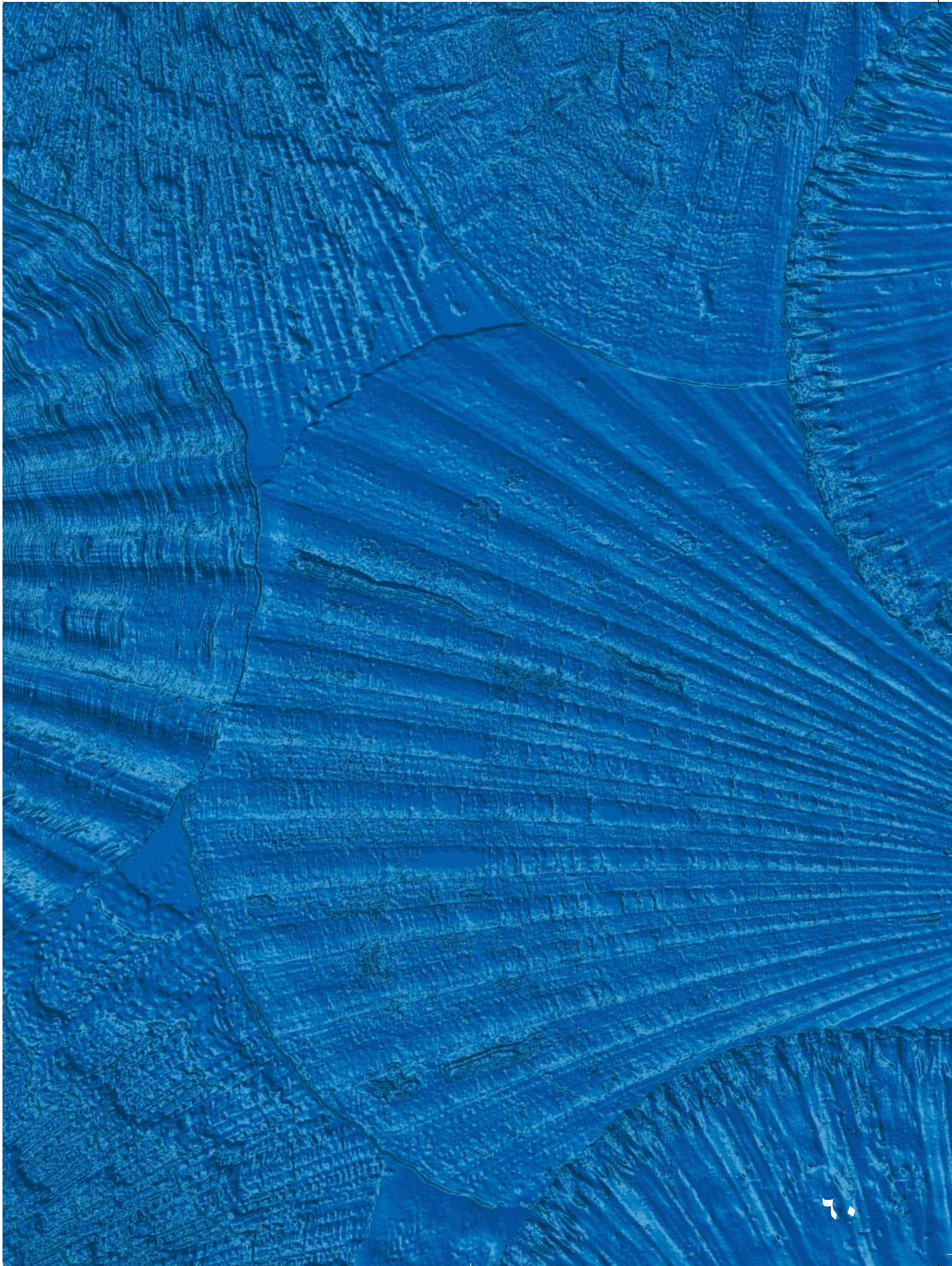
رۈۋەكچىك كە ئاۋ كۆدەكاتەۋە

۱. لاسكى گەلای كەرەوز بە ئاسۋىي دەپرەم. تىببىنى كونه بچووكەكانى لاسكەكە دەكەم، ئەۋىش دەرچەى ئەو بۇرپانەن كە بە درىژايى لاسكەكە درىژ دەبنەۋە.
۲. لاسكەكە لە پەرداخىكى بەتالدا دادەنىم و دەىخەمە بەر خۇر، تا سىس دەبىتەۋە. تىببىنى ئەۋەى كە روودەدات دەكەم وە ھۆى رۈدانەكەى باس دەكەم.
۳. برىك ئاۋ دەكەمە پەرداخەكە. پەرداخەكە دەخەمە ناۋ ساردكەرەۋە. لە رۇژى دواتر تىببىنى ئەۋە دەكەم كە رۈۋى داۋە، وە ھۆيەكە باس دەكەم.

زانسته‌کانی زه‌وی

٦٢ وشكايى **بەندى ١**

٧٤ كەش **بەندى ٢**

٨٦ چوار وەرزى سالى **بەندى ٣**

٩٨ چالاكى بو مال يان قوتابخانه

پروژەى يەكەكە

چوار وەرزەكە

چوار ويىنە دروست دەكەم بو ھەر چوار وەرزەكەى سالى. ويىنەكان بە ريز لە ژوورى پوڤدا ھەلدەواسم. لە ھەر ويىنەيەكدا بارى كەش وە بارەكانى رووھك و گيانە وەرهكان و جوورى ئەو جلوپەرگانەى كە لەھەر وەرزىكدا لەبەرى دەكەين ديارى دەكەم.

وشكايي

بهندي

زاراوه كان

وشكايي

چيا

دوّل

دهشت

تاویر

لم

نایا دهزانی؟

بیابانی (الربع الخالي) گه وره ترين

بیابانی لمه له جیهاندا.

ئايا دەزانی؟

تەباشیر (کلس) جوړیکه له

جوړهکانی **تاویر** که

سەرچاوهکه می سهدهفی

گیانهوهره بچووکهکانی

دهریایه.

شيؤه كانى وشكايى چين؟

ليده كوالمه وه

وشكايى

پيويستم بهمانه ههيه

ههنديك كارتى ويتهى وشكايى قوپى دهست كرد په رهى مقهبا (كارتون)

نمونه يهكى چيا دروست دهكهم ٢

سه رنج دهدهم ١

بهراورد دهكهم ٤

نمونه يهكى دول دروست دهكهم ٣

شیۆەکانی وشکایی

زەوی پیکهاتووە لە وشکایی و ئاو و هەوا.

وشکایی ئەو بەشەیه که ئیمە لەسەری دەژین، پیکهاتووە لە تاویرەکان
و لم و خۆل.

وشکایی شیۆە جۆراوجۆری هەیه لە چیا و دۆل و دەشت.

شیۆە جۆراوجۆرەکانی وشکایی لە ناوچەمی قەندیل لە هەریمی کوردستان

چیا

چیا بهرزاییکه له وشکایی زۆر بهرزتره.

چیا گوندی داروسهلام له پارێزگاری ههولیر

دۆلیک له پارێزگای دهۆک

دۆل

دۆل ناوچهیهکی نزمه له نیوان دوو چیا دا.

دهشت

دهشت وشكاييهكى پان و بهرينه، دۆل و چيای تيدا نيبه.

دهشتی بیستون له پاریزگای سلیمانی

بیرده کهمه وه

۱. هه نديك له شیوه کانی وشکایی ده لیم.
۲. هه ر شیوه یهك له شیوه کانی وشکایی چ سیفه تیکی هه یه؟

تاویر چیه؟

لیده کولمه‌وه

پولینکردنی تاویره‌کان

پئویستیم به‌مانه‌هیه

هاوینته‌یه‌کی
گه‌وره‌کهری ده‌ستی

دوو ده‌فر

سینی

تاویر

۲ ریگه‌ی پولینکردن هه‌لده‌بژی‌رم

۱ تی‌بینی ده‌کهم

۴ ده‌دویم

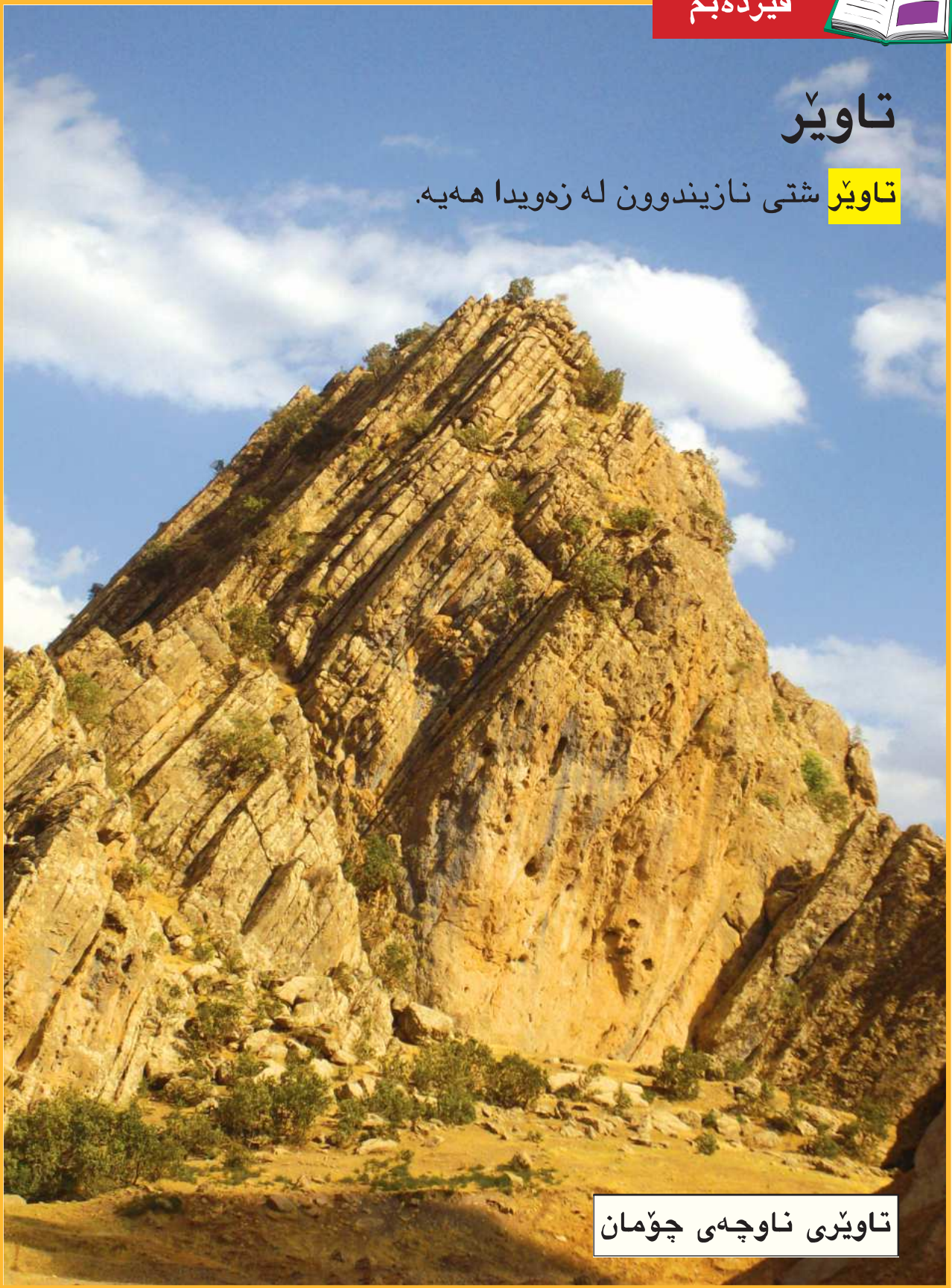

۳ پولین ده‌کهم

تاویر

تاویر شتی نازیندوون له زهویدا ههیه.

تاویری ناوچهی چۆمان

جوړه جياوازه كاني تاويز:

تاويزه كان لهيه كتری جياوازن، په نگیان جوړاوجوړه. هه يانه بچووكن وه هه يانه گهوره، له وانه يه زير بن يان لووس بن.

■ نهم تاويزانه له چيدا جياوازن و له چيدا لیک ده چن؟

لم ده نكولهي
زور وردن له
تاويز

خانویکی دروستکراو له تاویر له
هاوینههه‌واری ئەحمه‌داوه رۆژه‌ه‌لاتی سلیمانی

مرۆف تاویر له
دروست کردنی
خانودا
به‌کارده‌هینیت.

مرۆف لم له شووشه سازیدا
به‌کار ده‌هینیت.

■ له‌م وینانه‌دا مرۆف چۆن تاویر
به‌کار ده‌هینیت؟

بیر ده‌که‌مه‌وه

۱. تاویره‌کان چیین؟
۲. له‌ چیدا مرۆف تاویر به‌کار ده‌هینیت؟

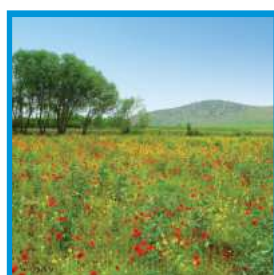
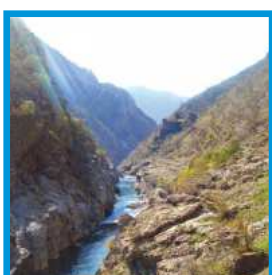
تہوہی دەیزانم دەیلیم

۱. تہوہی دەیزانم لەسەر ھەر ویئەھیک دەیلیم، وە ھەرودھا تہوہش دەلیم چون مروق ھەریەکەیان بەکار دەھینیت.

زاراوەکان

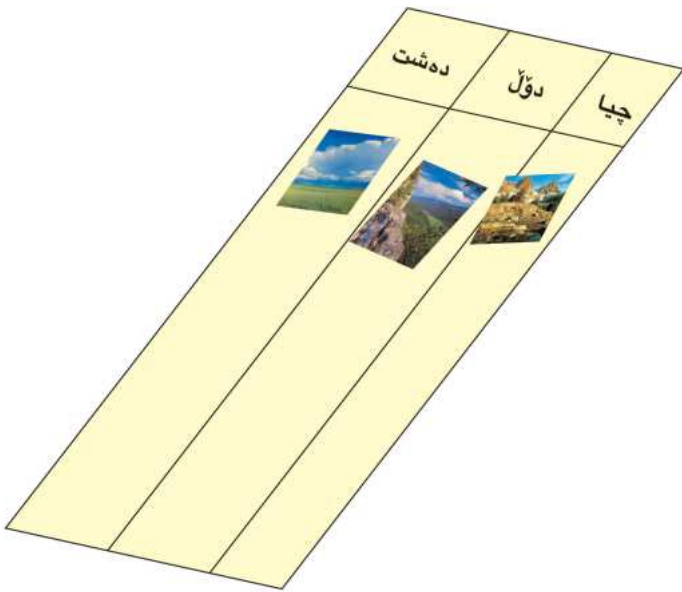
رەنوو سی ھەر زاراوەھیک لە ژیر ویئەھیک گونجاوی خۆیدا دەنوسم.

- ۱ لم
- ۲ دۆل
- ۳ چیا
- ۴ دەشت

كارامه ييه كرده ييه كانى زانست به كار دهه يينم

۱. به راورد دهكهم پارچه ته باشيريك و پارچه به رديكي مه رمه ر تاماده دهكهم، هه ولى پرووشاندنى هه ريه كه يان ده دم به هوى بزماريك. تاويره ره كه كان به ئاسانى نارووشين، به لام تاويره فشه له كان به ئاسانى ده رووشين. ئايا كام له و دوو تاويره له يه كتر ره ق ترن؟ چون نه وه ده زانم؟

۲. پولىن دهكهم وي نهى شيوه كانى وشكانى كو دهكهم وه. نهو شيوانه پولىن دهكهم بو (چيا، دۆل، دهشت).

کەش

زاراوه‌کان

کەش

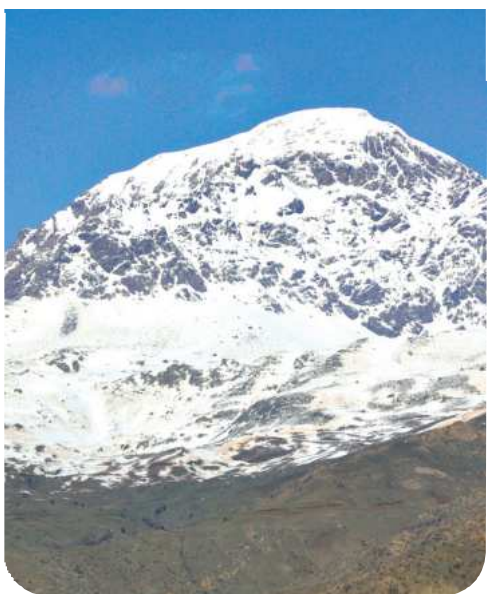
پیۆهری خێراییی با
پیۆهری ئاراسته‌ی با
پیۆهری گهرمی
پیۆهری باران
پله‌ی گهرمی
با
باران

ئایا ده‌زانی؟

له‌وانه‌یه‌ هه‌وره‌ بروسکه
پووبدات به‌بی^٦ کەشی باراناوی

ئایا ده زانی؟

له زستاندا باران له شاری
سلیمانی دهباریت و
به فریش دهباریته سهر
چیا هی هگورد.

كەش چىيە؟

لى دەكۆلمەۋە

هەفتەيەك لەگەل كەشدا

پيۆستيم بەمانە ھەيە

بارى كەش				
شەنبە	يەكشەنبە	دو شەنبە	سەيشەنبە	پەنجە شەنبە

ھيماكانى بارى كەش

تابلۆى تۆماركردن

پيۆوسى پەنگاۋ پەنگ

۱ پۆژانە بۆ ماۋەى دوو

ھەفتە تېيىنى بارى

كەش دەكەم.

۲ ئەۋەى سەرنجى دەدەم

لەسەر تابلۆى تۆماركردن

ويىنەى دەكىشتم، بە

بەكارھيىنانى ھيماكانى

بارى كەش.

۳ تابلۆكەى خۆم بەراورد دەكەم لەگەل تابلۆى ھاورپىكانم دا.

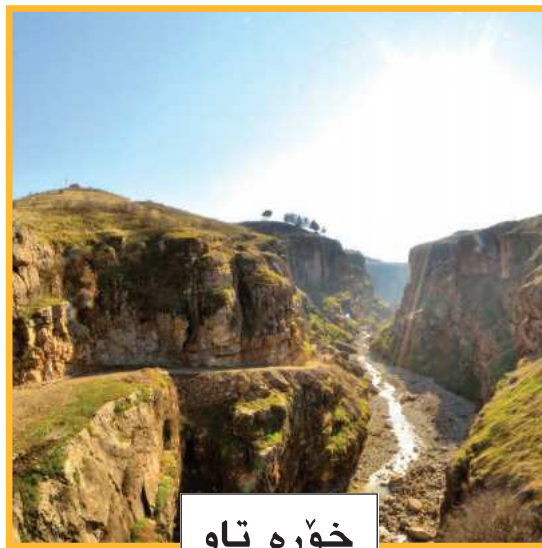
باری کهش:

کهش باری جیاوازی ههیه.

کهش لهوانهیه خۆرهتاو یان باراناوی بیټ، یان بای توند بی یان بهفراوی بیټ. کهش بریتییه له باری ههوا له دهرهوه.

باوڤوران

خۆره تاو

بهفراوی

باراناوی

پيوانه‌ی باری كهش

چهند ئاميريك ههن به‌كاريان دههينين بو پيوانی باری كهش:

پيوهري خيړايی با
خيړايی با دهپيويّت

پيوهري ئاراسته‌ی با
ئاراسته‌ی با دهپيويّت

پيۆهرى باران برى باران دەپيۆيت

پيۆهرى پلەى گەرمى،
گەرمى زەپۆش دەپيۆيت

بىردە كەمەوہ

۱. ھەندىك بارى كەش چىن؟
۲. ھەندىك لە ئامپىرە
بەكارھاتووہكان بۆ پيۆانى
بارى كەش چىن؟

رەگەزەكانى كەش چىن؟

لى دەكۆلمەۋە

پىۋانەكردنى پلەى گەرمى و ساردى

پىۋىستىم بەمانە ھەيە:

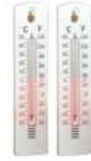
دوو تابلوۋى تۆماركردن و
پىنۋوسى رەنگاۋرەنگ

پارچە سەھۆلى
بچووك

دوو گەرمى پىۋو
دوو كوپ ئاۋ

۲ لەناۋ ھەر كوپىك گەرمى
پىۋىك دادەنىم و پلەى
گەرمى دەپىۋوم.

۱ پارچە سەھۆلە بچووكەكان
دەخەمە ناۋ يەكىك لە
كوپەكانەۋە.

۴ وىنە دەكىشم و
ناونىشانى بۆ دادەنىم

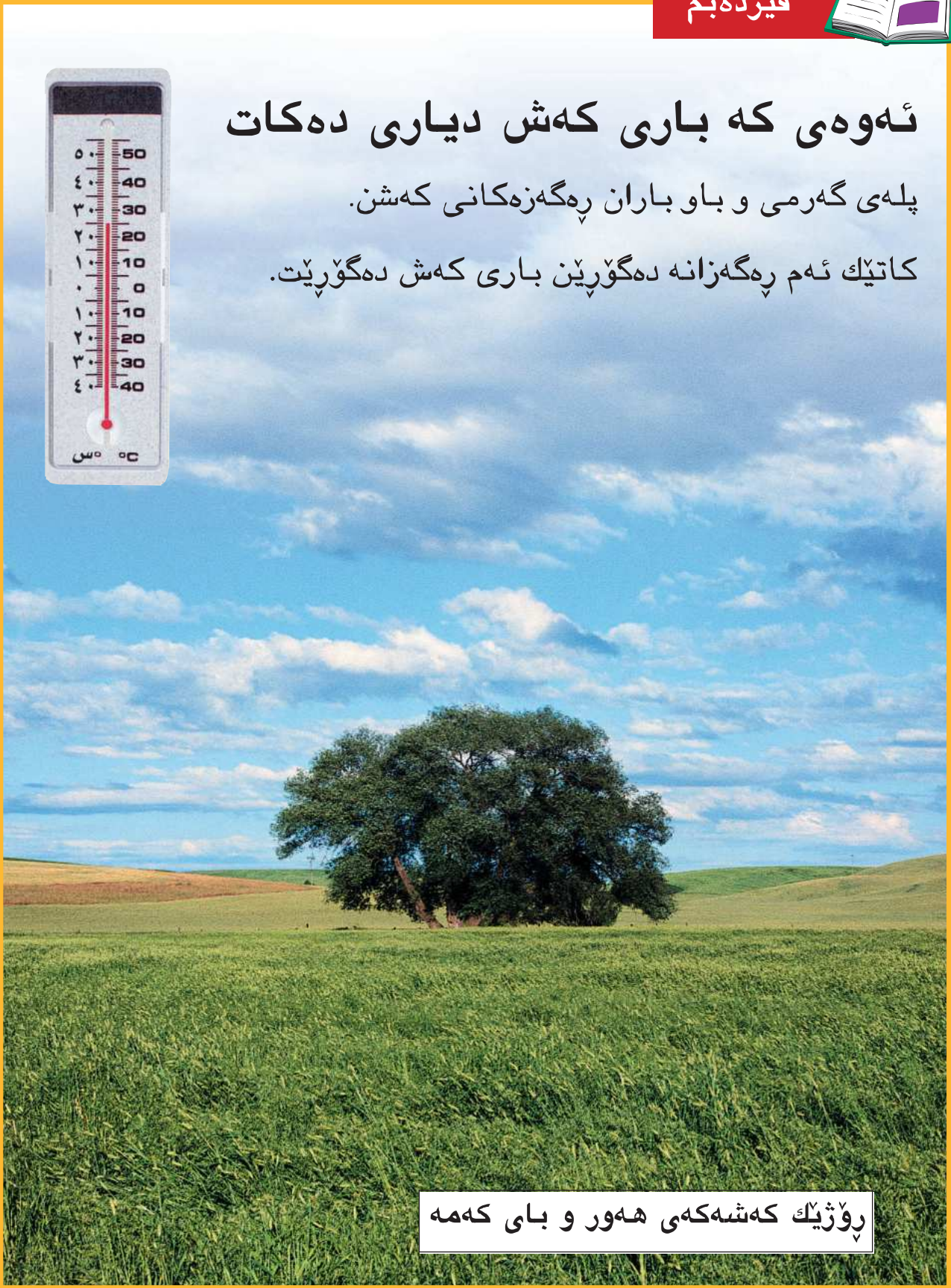

۳ بەراۋرد دەكەم.

ئەوھى كە باری كەش دیاری دەكات

پلەھى گەرمى و باو باران رەگەزەكانى كەشن.
كاتىك ئەم رەگەزانە دەگۆرپىن باری كەش دەگۆرپىت.

رۆژىك كەشەكەى ھەور و باى كەمە

پلهی گهرمی دهگوریت:

پلهی گهرمی باری کەش دهگوریت.
کاتیك زۆر نزم دهبیتهوه، کەش سارد دهبی.
وه لهوکاتهی زۆر بهرز دهبیتهوه، کەش گهرم دهبی.

■ پلهی گهرمی لهم دوو وینهیهدا له چیدا جیاوازه؟
جوړهکانی با

■ با ههوایهکی جوولآوهیه. جاری وا ههیه با لهسهر خۆیه (هیمنه)
یان مام ناوهندییه، یان بههیزه

باران بارين

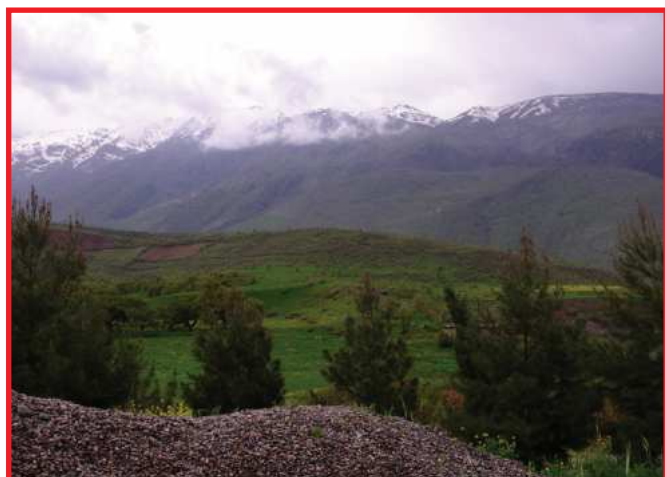
باران ئاوه، له هه‌ور دیتته خواره‌وه. له هه‌ریمی کوردستاندا باران به زۆری له وه‌رزی زستاندا ده‌باریت.

بارانیکی زۆر له هه‌ولێر (٢٠١٣)

بیر ده‌که‌مه‌وه

١. پله‌ی گه‌رمی چۆن ده‌گۆریت؟
٢. جووره‌کانی با چین؟
٣. له هه‌ریمی کوردستاندا له چ وه‌رزیک باران زۆر ده‌باریت؟

ئەوہی دەیزانم دەیلیم

۱. ئەوہی دەیزانم لەسەر
وینەکان دەیلیم بە
بەکارھینانی ئەم زاراوانە
خوارەوہ:
کەش، پلەھێ گەرمی، با.

زاراوەکان

رەنووسی زاراوە یان دەستەواژە لە ژێر وینە گونجاوەکاندا دەنووسم.

- ۱ پیوہری باران
- ۲ پیوہری پلەھێ گەرمی
- ۳ پیوہری با
- ۴ با

کارامه ییه کرده ییه کانی زانست به کار دهینم

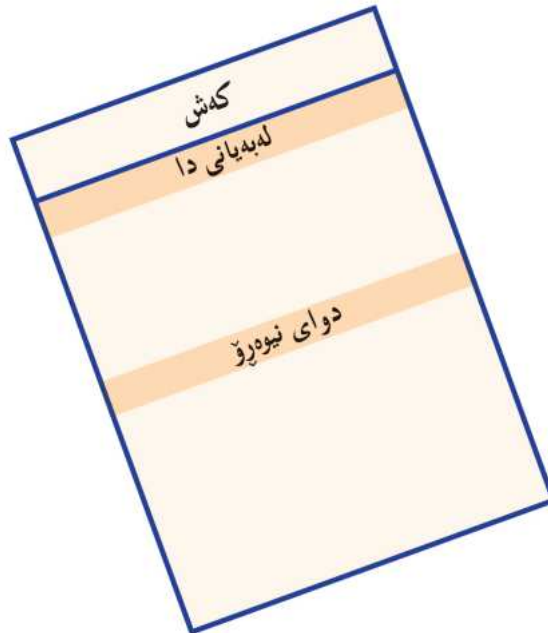
۱. بهراورد دهکهم تیبینی دهکهم و وینهی ههردوو یاری کهش دهکیشم، له بهیانی و دواى نیوهپرۆدا. بهراوردی ههردوو بارهکه دهکهم و لهسه ر گوۆرانی نیوانیان ده دویم.

دواى نیوهپرۆ

له بهیانی دا

۲. دهپیئوم کوپیک پردهکهم له ئاو پلهی گهرمی ئاوهکهی ناوی دهپیئوم.

چوار وەرزه‌ی سه‌سال

زاراوه‌کان

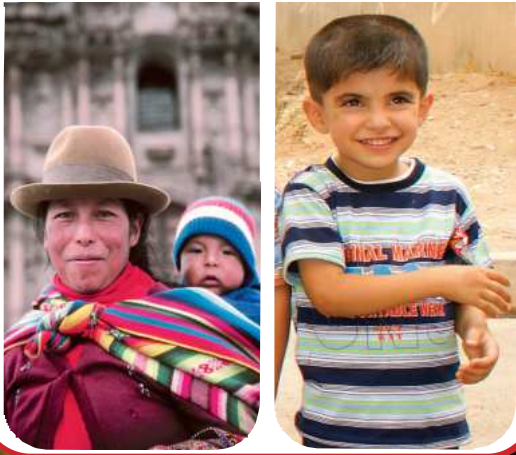
وهرزه‌کان
به‌هار
هاوین
پایز
زستان

ئایا ده‌زانی؟

له‌چهند شوینیکی جیهاندا، وه‌ك ههریمی
كوردستان و ئەلمانیا چوار وهرز ههیه، به‌لام
له ههنديك شوینی دیکه‌ی وه‌ك ئەنده‌نوسیا و
غانا تهنه‌ی وه‌ك وهرز ههیه.

ئايا دەزانی؟

كاتيک وەرزی هاوین له
ولاته کهماندا دیت له
ئهرجهنتین وەرزی زستان
دەبی.

چی تیّینی ده‌کەین له بهار و هاویندا؟

لی ده‌کۆلمه‌وه

چوار وەرزه‌که

پێویستیم به‌مانه ههیه

که‌تیره

ویته‌ی وەرزه‌کان

پینووسی ڕه‌نگ کردن

مه‌قه‌ست

کاغەزی مقه‌با

٢ ده‌یبرم

مه‌قه‌ست
وریابه
تیژه!

١ ڕه‌نگی ده‌که‌م

٤ پێوه‌ی ده‌لکینم و چه‌سپی
ده‌که‌م

٣ ڕیکی ده‌خه‌م

به‌هار و هاوین

له سالیڤدا چوار **وهرز** ههیه: به‌هار و هاوین و پایز و زستان.
به‌هار له دواى زستانه‌وه دیت. کەشی به‌هار فینکە.
هاوین له دواى به‌هار دیت کەشی هاوین زۆر گەرمه.

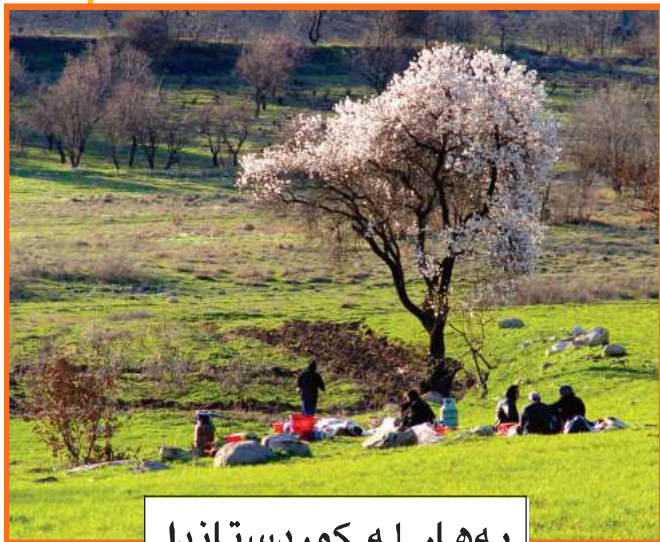

زستان

پایز

هاوین

به‌هار

به‌هار له کوردستاندا

هاوین له ههریمی کوردستاندا

پووهك له بهاردا

له بهاردا پووهكه كان گول ددهن و گه لا ددردهكهن.
ههروها له بهار هندی له گیانه وهران بیچویان دهبیټ.

رووهکی گولدار له بهاراندا له پاریزگی ههولیر

پووهك له هاویندا

له هاویندا پووهكهكان به گهلا
دادهپوشرین، وه بهرهکانیان
پیدهگن. وه لههاوین
بیچووی گیانهوهران گهوره
دهبن، وه فیئر دهبی چوون
خوراكهكهی بهدهست بهینی.

بیرده كهمه وه

۱. چوون باری كهش له بهاردا له باری كهش له هاویندا جیاوازه؟
۲. چوون پووهك له بهارهوه بو هاوین دهگوریت؟
۳. چوون گیانهوهر له بهارهوه بو هاوین دهگوریت؟

چى تېبىنى دەكەين لە پايزو زستاندا؟

لى دەكۆلمەوہ

بو ئەوہى بە گەرمى بمىنم لە كەشىكى ساردا

پيويستيم بەمانە ھەيە

ھەندىك شت دەستم بە
گەرمى دەھيلتەوہ.

دەفريك ئاو و
سەھۆلى تىدابىت

كيسيكى نايلون

- ۱ دەستم دەخەمە ناو كيسيكى نايلون، ونوقمى دەكەم لە دەفرەكەدا، ئايا كيسەكە دەستم بە گەرمى دەھيلتەوہ؟
- ۲ چى بخەمە ناو كيسەكەوہ تاكو دەستم بە گەرمى بمىنيتەوہ؟ ھەندىك شت ھەلدەبژيرم، وتاقى دەكەمەوہ.

۳ لە بەدوا داچوونى بيروكەكاندا، بووم دەردەكەويت كام بيروكە باشتريئە؟

پایز و زستان

پایز له دواى هاوین دێت.

کەشی پایز ساردتره له کەشی هاوین.

زستان

پایز

هاوین

به‌هار

زستان له دواى پایز دێت.

کەشی زستان سارده و بارانى تیا‌ده‌باری‌ت، به‌فر له هه‌ندیک و لا‌تدا

ده‌باری‌ت. وه‌ك له چیاکانی هه‌ریمی کوردستان.

دۆلی رۆباری سماقۆلی له هه‌ولێر له وه‌رزى پایز

پووهك له پايزدا

له پايزدا گه لاي زور له
درهخته كان ده وهر ييت.

وه له پايز گيانه وهر خوراك كو
ده كه نه وه بو وهر زي زستان. وه
له پايز هه نديك بالنده كوچ
ده كه ن بو ئه و شوينا نه ي كه
خوراكي لي ده بينن.

پووهك له زستاندا

له زستاندا گهليك له
درهختهكان گهلاكانيان
ههلهوهريين و پووت دهبن.
وه له زستاندا ههنديك له گيانهوهران
خويان له سهرما له ناو په ناگه كانياندا دهشارنهوه.

سواره توکا له باکورى پوژهه لاتی شاری دهوڪ

بیر ده كهمه وه

۱. چوئن باری كهشى پاييز له باری كهشى زستان جياوازه؟
۲. چوئن پووهك دهگورپيت له پايزهوه بو زستان؟
۳. گيانهوهران چي دهكهن له پاييز و زستاندا؟

تہوہی دہیزانم دہیلیم

۱. تہوہی دہربارہی ہەر ویئہیہک دہیزانم دہیلیم.

زاراودہکان

رہنوسی ہەر زاراودہیہک لہ ژیر
ویئہی گونجاودا دہنوسم.

۱

زستان

۲

پایز

۳

ہاوین

۴

بہار

كارامه ييه كرده ييه كانى زانست به كارده هيتم

۱. **پيكي دهخه م** چوار په ره تاماده دهكه م،
له سهر ههر په ريه كيان ناوى وهرزيك
له وهرزه كان دهنووسم. له پاشدا له سهر
ههر په ريه ك ويينه ي جليكي گونجاو
دهكيشم بو ئه و وهرزه، ويينه كه ريك
دهخه م، له هاوينه وه دست پي دهكه م.

۲. **پلانى ليكولينه وه يه ك داده ني م** تيبيني رهنكي ئه و كراسانه دهكه م.
پيشبيني له وه دهكه م كه كام كراس به ساردى دهمينيته وه زياتر له
كراسه كانى ديكه له روتريكي هه تاودا. په رهي رهنكاورهنك به كار
دهيتم بو به دست هيئانى پيشبيني ه كانم.

چالاکیی

یه که ی
دووه م

بو مال یان قوتابخانه

تاویرهکان دهپیوم پوئینیان دهکه م

۱. تهر ازوویهک دروست دهکه م وهکو ئه وهی له وینه که دا دیاره.
۲. ده ۱۰ بزمار دهخه مه ناو یه کیک له کویه کانه وه.
۳. تاویریکی بچکۆ له دهخه مه ناو کویه که ی دووه م.
۴. ئه م کاره دووباره دهکه مه وه، هه رجاره تاویریکی تازه به کار دههینم.
۵. کام له و تاویرانه له بزماره کان قورستره؟ ئه و تاویرانه ی که قورسترن، له کۆمه لیکدا کۆ دهکه مه وه.

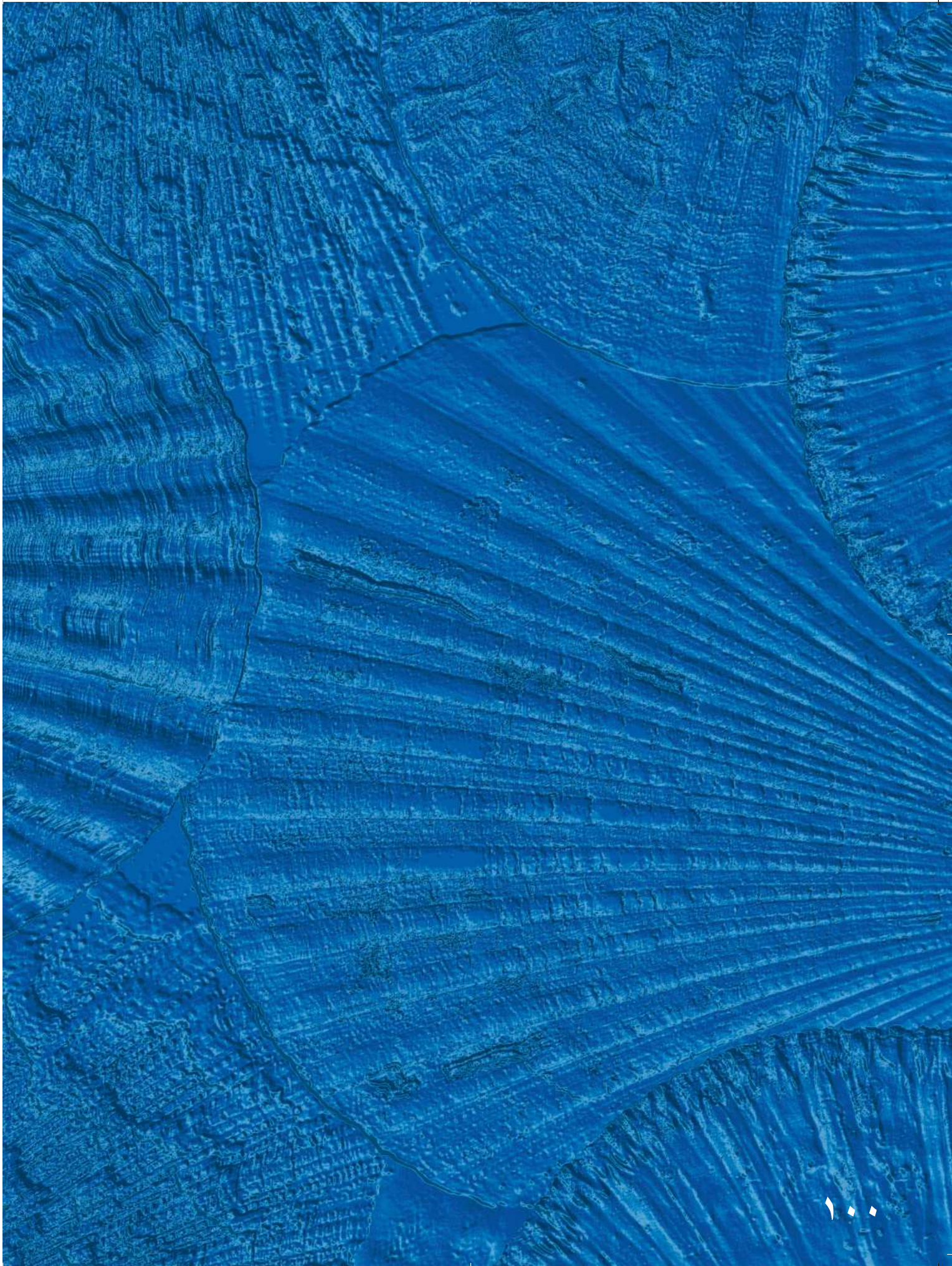
له ناو دولابی جل و بهرگدا به دوای وهرزه کاندای دهگه ریم

خه لک له کاته جیاوازه کانی
سال دا له و شوینه ی که من
تییدا دهژیم چی له بهر دهکه ن؟
بیرده که مه وه پاشان لیستیک
دهنووسم بو دیاری کردنی دوو
جوور له جل و بهرگ. به لای
که مه وه بو هه ر وهرزیک.

زانسته فیزیاییه‌گان

بەندى ۱ دۆزىنەۋەى ماددە ۱۰۲

بەندى ۲ پالنان و راكيشان ۱۲۰

چالاكى بو مال يان قوتابخانه ۱۳۶

پروژەى بەنگەكە

پيشانگايەك دەربارەى ئاو

ئەو ويىنەو ئاميرانە كۆدەكەمەۋە كە پەيوەندىيان بەبەكارهينانى
ئاو و دۆخەكانى يەۋە ھەيە، ۋەلە ژوورى پۇلدا نمايشيان دەكەم.

دۆزىنەۋەى ماددە

بەندى

زاراۋەكان

ماددە

رەق

كېش

قەبارە

شل

گاز

ئايا دەزانى؟

ھەور دۆپەى بچووكە لە ئاۋى شل.

ئایا دەزانی؟

کیشی تهنهکان لهسەر
پووی ههیف کهمتره له
کیشهکهیان لهسەر پووی
زهوی.

له مادده رَهقهکاندا چى تیببىنى دهکەين؟

لى دهکۆلمهوه

تهنه رهقهکان

پيويستيم بهمانه ههيه

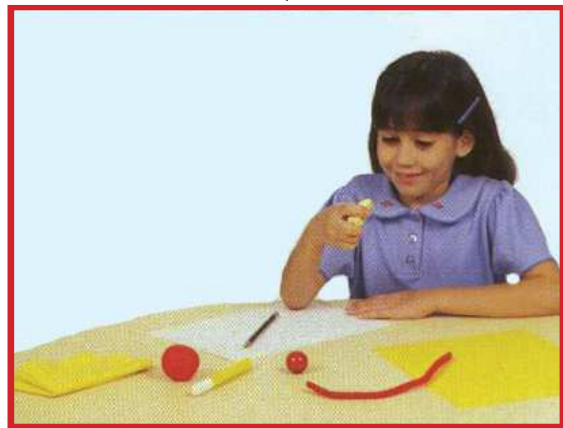
پینووس و کاغەز

چهند شتيك

٢ بهراوردى قهباره و شيوه و رنگى شتهکان دهکەم

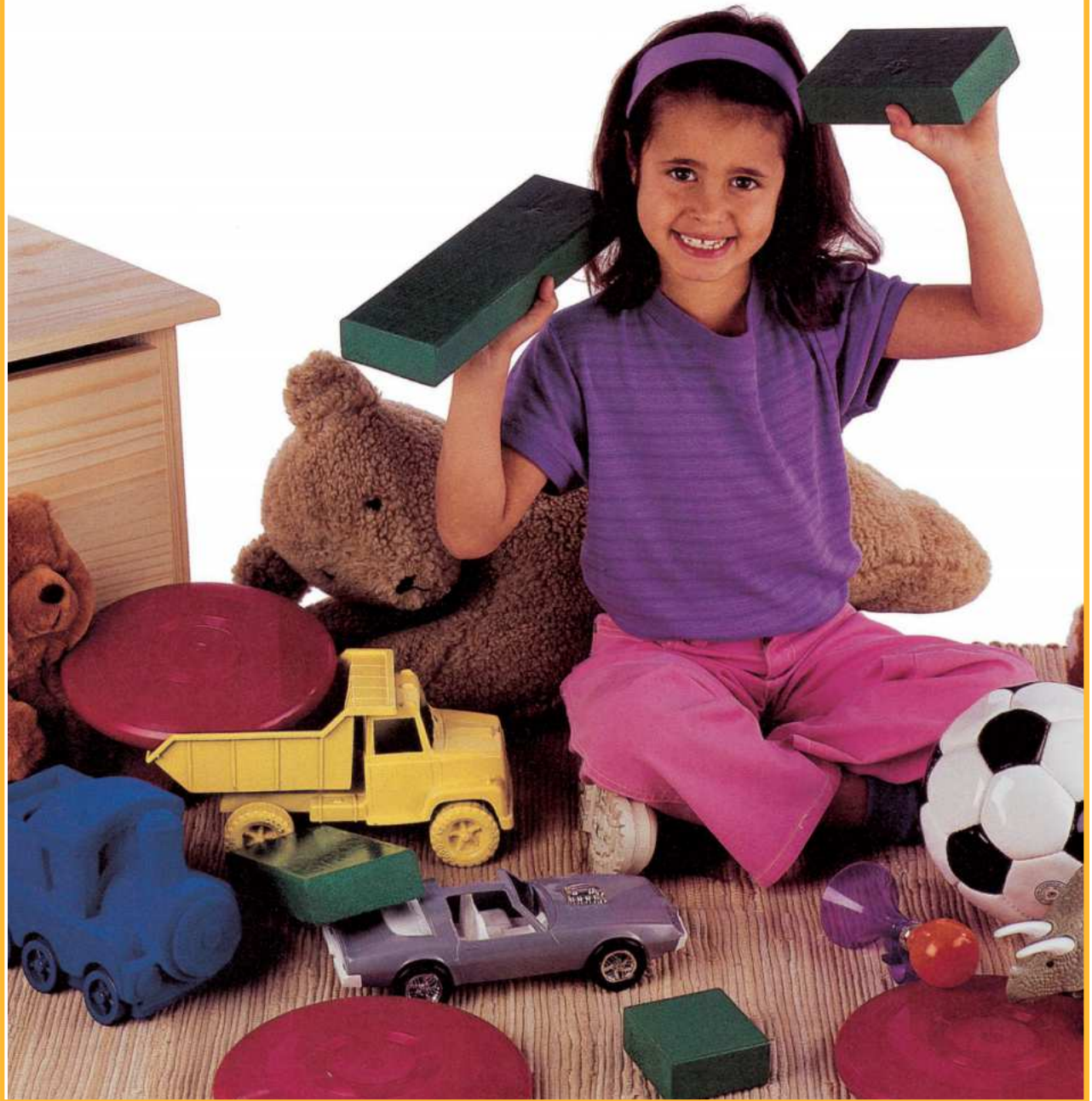
١ تیببىنى ههموو شتهکان دهکەم.

٣ به سى ريگا شتهکان پولين دهکەم و وينهيان دهکيشم

مادده

مادده هه موو شتيكي ده ورووبه رمانه. ياريي مندا لان و پارچه تهخته ماددهن.

تیبینکردنی ماددهیه کی رهق

دهکری مادده رهق بیټ.

ماددهی رهق شیوهی خوئی دهپاریزیټ.

تهخته ماددهیه کی رهقه.

سندووقی یاریکردن ته نیکی رهقه له ماددهیه کی رهق دروستکراوه که تهختهیه.

■ چۆن ده زانیت که نهم یاریبانه ماددهی رهقن؟

پولینکردنی تهنه رهقهکان

دهتوانین تهنه رهقهکان بهچهند ریگایهکی جیاواز پولین بکهین.
دهتوانین تهنه رهقهکان بهپیی رهنگهکانیان یان کیشهکانیان یان
قهبارهکانیان، یا ههر شیوهیهکی تریان پولین بکهین.

					سهوز
					زهرد
					سور
					شین

■ له وینهی سهروهه دا یاری مندان ههیه. وه تهم شیوه زانیارییهش ژمارهی یارییهکانی ههر
رهنگهکانیان روون ده کاتهوه.

پۆلېنكردى تەنەكان بەپىي كىشەكانيان

هەندىك تەن لە هەندىك تەنى دىكە سووكترن.

دەتوانىن تەنەكان پۆلېن بكەين و رىكيان بخەين بەپىي كىش.

پۆلینکردنی تەنەکان بەپێی قەبارەیان

هەندیک تەن گەورەترن لە هەندیک تەنی دیکە.

دەتوانین تەنەکان بەپێی قەبارە رێکیان بخەین و پۆلینیان بکەین.

■ وێنەی داينوسۆره كان به پێی قەبارەیان پۆلین

دە کەم و رێکیان دەخەم.

بیر دە کەمه وه

۱. مادده چیه؟

۲. ماددهی رهق چیه؟

۳. چۆن تەنە رهقهکان پۆلین کران؟

چى له مادده شله كان تيبينى دهكهين؟

لى دهكولمهوه

پويستيم بهمانه ههيه پويستنى ناو

ناو

دهفريكى گهوره

قاميشى مژين

پينووس

كوپيكي

كاغەز

۲ قاميشه كانى مژين دهخه مه
كونه كانى كوپه كه وه.

۱ كوپه كه كون كون
دهكه م.

۴ تيبينى دهكه م

۳ ناو دهكه مه كوپه كه وه.

شلہکان

شل ئہو ماددہیہ کہ دہرژیت.

خوشاو

تافگہی ئہحمہداوہ لہ سلیمانی

تیبینی کردنی شله‌کان

شیوهی شل ده‌گورپت.

شله شیوهی نهو ده‌فره وهرده‌گریت که تییدایه.

له مادده گازه‌کان چی تیٲینی ده‌کهن؟

لی ده‌کولمه‌وه

هه‌وا له بوتلدا

پیوستیم به‌مانه هه‌یه

بوتلیکی پلاستیک

بالون

۲ بالون‌ه‌که ده‌خه‌مه ناو
بوتله‌که‌وه به‌شیوه‌یه‌که که
ده‌می بالون‌ه‌که له‌سه‌رده‌می
بوتله‌که نووشتابیته‌وه.

۱ په‌ستان ده‌خه‌مه سه‌ر بوتله
پلاستیکه‌که تیٲینی نه‌و
هه‌وا‌یه ده‌که‌م که لیوه‌ی
ده‌رده‌چی، بالون‌ه‌که پر ده‌که‌م
له هه‌وا وه‌سه‌ت ده‌که‌م که
هه‌وا‌که‌ی لی ده‌رده‌چی.

۳ هه‌ول ده‌ده‌م هه‌وا بکه‌مه ناو بالون‌ه‌که. ئایا چی له ناو بوتله‌که‌دا
هه‌یه؟ ده‌رئه‌نجام به‌ده‌سه‌ت ده‌هینم.

گازہکان

گاز ماددہیہ. گاز شیوہیہکی تایبہتی نییہ.
گاز بلاودہبیّتہوہ و ہہموو ئہو دہفرہ پردہکات کہ تیّی دہکریّ.
گاز شیوہی ئہو دہفرہ و ہردہگریّت کہ تیّیدایہ.

تېبىنى كىردنى گازەكان

ههوا گازە له هه موو
لايه كهوه دهورمان ده دات.

هه ندىك خوار د نه وه گازى
تېدايه.

گاز بالۆنه كان پر دهكات

ناتوانين زۆربهى گازەكان ببينين، بەلام ئەو كارە دەبينين كە دەيكات.
پانكە والە ھەوا دەكات قژمان «پرچمان» بجولینیت.

بیر دەكەمه وه

۱. گازەكان چين؟

۲. چى لە گازەكان تيبينى دەكەم؟

ئەوہی دەزانم دەیلیم

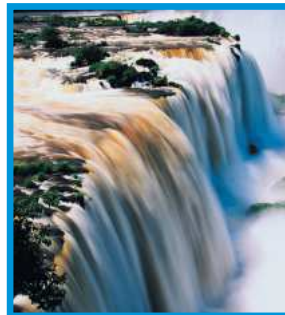
۱. ئەوہی دەزانم لەسەر ھەر وینەییەك دەیلیم، بە بەکارھێنانی یەکیك

لەم وشانە: رەق، شل، گاز.

زاراوەکان

لەھەر وینەییەك دەدویم بە بەکارھێنانی ئەو وشەییە لە ژیریاندا.

۴. قەبارە

۳. شلە

۲. کیش

۱. ماددە

كارامه ييه كرده ييه كانى زانست به كارده هيتم:

۱. پوليئن دهكهم ئەم توپانه به دوو ريگا پوليئن دهكهم.

۲. ده رته نجام تيبينى ويئنه كه دهكهم و ده لييم كام شله خيراتر ده رتيت.

چون زانيم؟

شله ي ده فر

خوشاو

ههنگوين

شورين

پالخان و پراکیشان

بهندی

۲

زاراوهکان

هیز

پالدهنیّت

پادهکیشتیّت

هیّلی راست

بازنهیی

موگناتیس

کیش دهکات

نایا دهزانی؟

کاتیك رهگهکانی دار گهشه دهکهن

دهتوانن پال به تاویرّهکان بنیئن.

ئايا دەزانی؟

ئەم بەردە جوړیکه له
موگناتیس و له زهویدا
ههیه.

بەردی موگناتیس

چى شتهكان دهجوولئىنى؟

لى دهكولمهوه

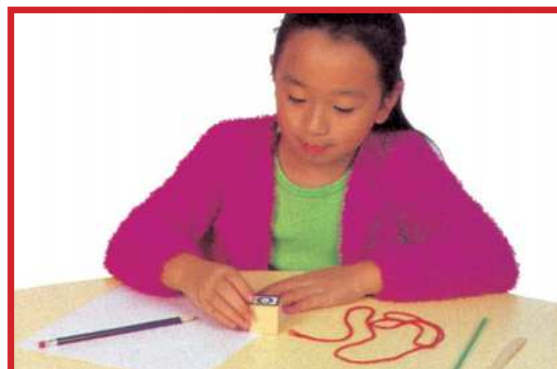
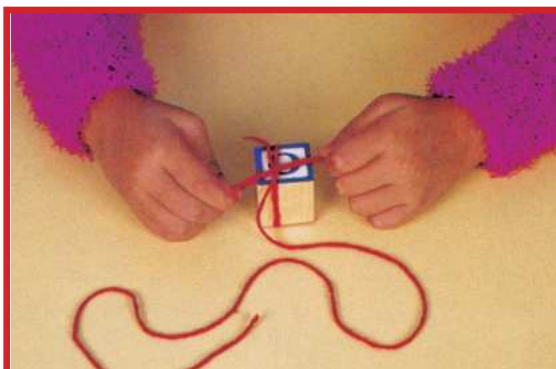
پالنان و راکيشان

پيويستيم بهمانه ههيه

ههنديك شت كه بو جوولاندى
تهنهكه بهكارديت.

تهنيكى بچوك

۲ پلانىكى ليكولئينهوه دادهنيم
بو دلنيابوون له بير و
بوچوونهكانم، پاشان
جيبهجيان دهكهم.

۱ چى بكهم تا تهنهكه
بجوولئيم؟

۳ لهو شته دهدويم كه بو
جوولاندى نهو تهنه بهكارم
هيناوه و هردوو زاراوهى
پالنان و راکيشان
بهكاردههينم.

جوولاندنی شتەکان

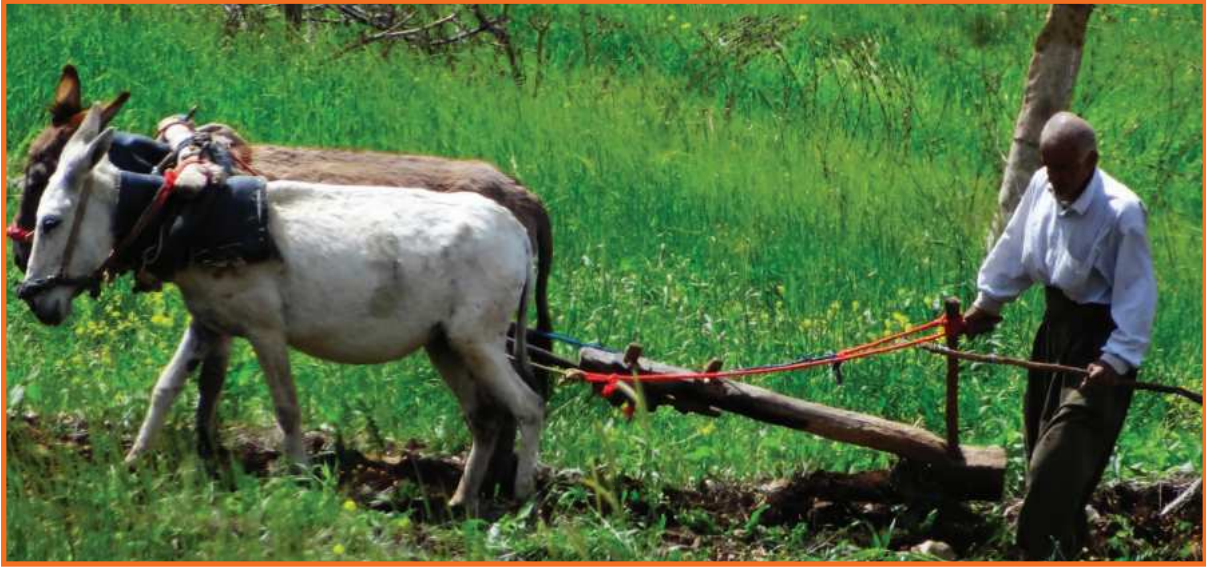
هیز پالنانە یان ڕاکێشانە.

کاتی پال بەشتیکەووە دەنیین، لەخۆمانی دوور دەخەینەووە
وکاتی شتەکان ڕادەکێشین لەخۆمانی نزیک دەخەینەووە.

راکيشان و پالنن

شتهكان پالدهنيين يان رادهكيشين تا بيان جووليئنين.
ئهسپ گاليسكه رادهكيشي، بو پيشهوه دهجووليئنييت.

كاتيك ئهم ياريزانه، شووت
له توپهكه ههدات پالي پيوه
دهنييت و دهجوولييت.

■ بۆ جوولا ندىنى جوولا ندىك، ئايا پال
ده تىن يان رايده كىشىن؟

■ چى بەسەر توپە كە دادىت، كاتىك
كە يارىزانە كە پالى پىو دە تىت؟

بىر دە كە مە وە

۱. ھىز چىيە؟

۲. پالنان و پاكىشان چى دەكەن؟

شتەكان چۆن دەجووڵىن؟

لى دەكۆلمەوہ

جووڵەى شتەكان

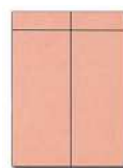
پيويستيم بەمانە ھەيە

شتى جوراوجور

دەزوو بو پۆلین کردن

تابلوی تۆمارکردن

پۆلین دەكەم ۲

شتەكان دەجووڵينم ۱

دەدویم و ۳
تۆمارى دەكەم

شیوه‌کانی جوولہی شتہ‌کان

پالنان و پراکیشان وا له شتہ‌کان ده‌کن به‌شیوهی جیا‌جیا بجوولین.
ده‌لیم چوں کورسیه‌کانی دانیشنن له‌م یارییه‌دا ده‌جوولین.

چۆن وەسفى جوولەى شەكان دەكەين؟

جوولەى شەكان بە چەند رېگەيەك وەسفى دەكەين.

ئەم ئۆتۆمبېلە لەسەر ھېلىكى راست دەجوولت.

كاتىك چەرخ و فەلەك دەسورپت كورسىيەكان بە ھېلىكى بازىيە

دەجوولت. جوولەى كورسىيەكان بازىيە.

شارى يارى لە كەلار

شتهكان به خيړايى، يان
به هيواشى دهجوولئىن.
ئەو دوو پاسكيل سواره
له يهك كاتدا دەرچوون،
به لام ئەوهى له
پيشهوه دايه خيړاتره.

جولانهكه بو پيشهوه ئينجا
بو دواوه دهجوولئىت.

بیر ده كه مه وه

۱. هه نديك شيوهى جوولئى

شتهكان چين؟

۲. كهى ده ليم شتيك له

شتيكي ديكه خيړاتره؟

ئەو شتانه چين كه موگناتيس

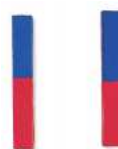
دەيانجوولئىنئىت؟

لى دەكۆلمەوہ

موگناتيس

پيويستيم بەمانە ھەيە

تابلۆي تۆمارکردن

ھەندىك شت

دو موگناتيس

دو كارت

تۆمارى دەكەم ۲

پيشبىنى دەكەم ۱

تۆمارى دەكەم ۴

ليدەكۆلمەوہ ۳

موگناتیس هەندیک شت دەجوولینیت.

موگناتیس جوړیکه له ئاسن.

موگناتیس تەنھا ئەو شتانه کیشدەکات که له ئاسن دروست کراون.

موگناتیس شیوهی جوړاوجوړی هەیه.

هیزی موگناتیسسی

هیزی راکیشان له موگناتیسدا پیی دهگوتریت هیزی موگناتیسسی ئەم
هیزی دهتوانیت بهناو پهرهکاغەز و قوماش و ئاو شووشەدا تیپەر
ببیّت، بوئەوهی ئاسن کیش بکات.

هیزی موگناتیسى له نزیك موگناتیسهوه زۆر بههیزیه،
و دوور له موگناتیسهوه بی هیزیه.

بیرده کهمهوه

۱. هیزی موگناتیسى چیه؟
۲. ئەو شتانه چین که موگناتیس رایاندهکیشیت؟
۳. ناوی هەندیک شت دەلیم که هیزی موگناتیس به ناویاندا تیپەر
دەبیت.

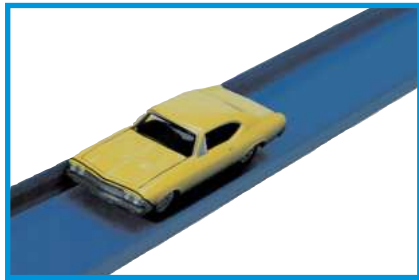
تہوہی دہیزانم دہیلیم

۱. تہوہی لہبارہی وینہکہ وہ دہیزانم دہیلیم بہ بہکارہینانی تہم دوو وشہیہ: ہیز، پالی پیوہدہنیٹ.

زاراوہکان

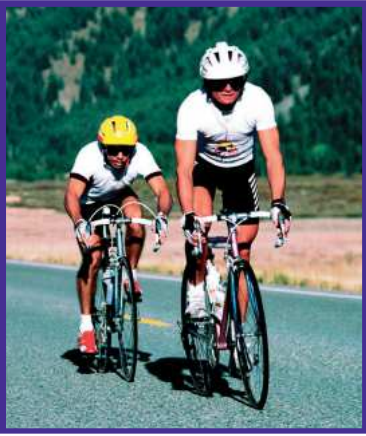
رہنوسی زاراوہکہ لہ ژیر وینہ گونجاوہکہدا دہنوسم.

- ۱ کیش دہکات
- ۲ رادہکیشتیٹ
- ۳ پال دہنیٹ
- ۴ ہیلی راست

كارامه ييه كرده ييه كانى زانست به كارده هيئم:

۱. پۆلین دهكهم وینهی ئەو شتانه كۆدهكه مه وه كه به شیوهی جیاواز دهجوولین. وینهكان به پیی شیوهی جوولهكه یان پۆلین دهكهم.

۲. پلانی لیکۆلینه وه داده نیئم داوا له هاوڕێیهكهم دهكهم، بۆ ئەوهی سی شتی دروستکراو له ئاسن له ناو کۆمهله شتیکدا دابنی که ئاسنیان تیدا نه بیئت.

پلانیك داده نیئم كه چۆن ئەو سی شته بدۆزمه وه.
پلانه كه جیبه جی دهكهم.

چالاكى

يەكەمى

سىيەم

بۇ مال يان قوتابخانە

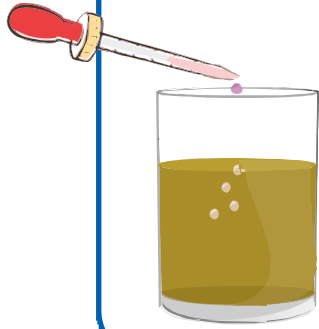
دلۆپە سەر ئاۋ كەوتوۋەكان

۱. كوپپىكى شووشە تا نيوەكەمى پىر زەيتى زەلاتە دەكەم.

۲. لە ناۋ زەيتەكە دوو يان سى دلۆپ لە رەنگى خۇراك تىدەكەم.

۳. كەۋچكىك بەكار دىنم بۇ جوولەپپىكردىنى شلەكان و تىكەلكردنىان.

۴. سەرنجى شلەكان دەدەم، ئايا تىكەلى يەكترى دەبن؟

پىشبركى ئوتومبىلە موگناتىسىيەكان

۱. وىنەمى رىگەيەك لەسەر پارچە مقەبايەك دەكىشم.

۲. دوو تەلى كاغەزگرە لەسەر رىگاكة دادەنىم.

۳. دوو پارچە موگناتىس لە ژىر پارچە مقەباكة دادەنىم، دوو موگناتىسەكە دەجوولىنم بۇ

ئەۋەمى دوو تەلە كاغەزگرە كە پىشبركى بكن.

دروستیمان

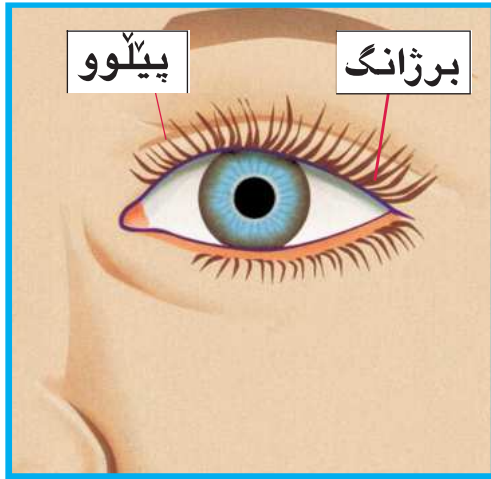
بایه‌خدان به‌له‌شمان

- ۱۳۸ بایه‌خدان به چاو و گوی
- ۱۳۹ پاریزگاریکردن له‌سه‌ر پاک و خاوینی له‌ش
- ۱۴۰ بایه‌خدان به ددان
- ۱۴۲ بوچی پیویستم به خوراکه؟

پاریزگاریکردنی دروستی

- ۱۴۴ خو پاراستن له ئاگرو کاره‌با

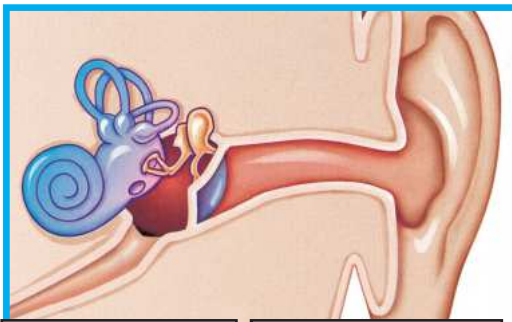
بایه‌خدان به چاو و گوی

بایه‌خدان به چاوه‌کان

هه‌ندیك رووناکی دره‌وشاوه زیان به چاو ده‌گه‌ینیت.

بۆیه ته‌ماشای خۆر و رووناکییه دره‌وشاوه‌کان ناکه‌م.

بایه‌خدان به گوی

نابیت هیچ شتیك بخه‌مه ناو گویم.

ده‌ره‌وه‌ی گوی ناوه‌وه‌ی گوی

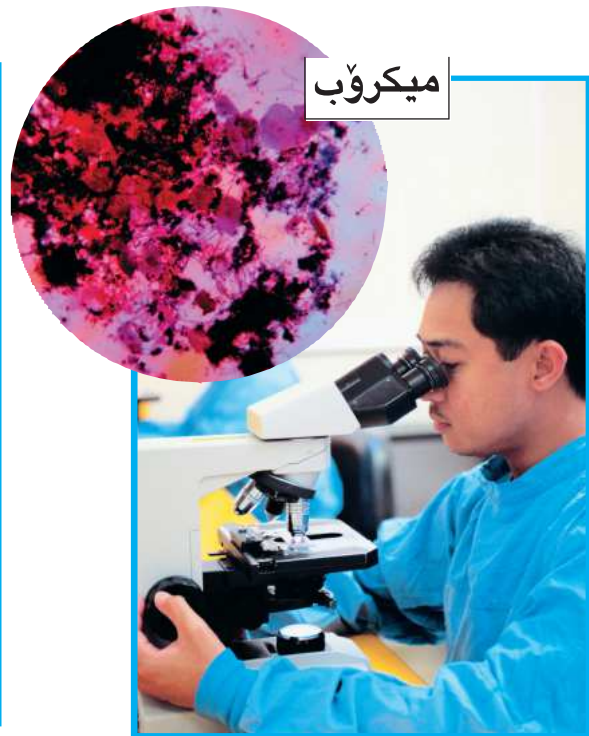
چالاکیه‌کان:

- ۱- له پۆلدا سه‌یری چاوی هاورپیکانم ده‌که‌م. وه ده‌لیم چه‌ند ره‌نگ ده‌بینم.
- ۲- داوا له هاورپیه‌کم ده‌که‌م، بۆ ئه‌وه‌ی له دووری ۵ هه‌نگاو له‌من بوه‌ستی، به ده‌نگیکی ئاسایی ناوه‌که‌م دووباره بکاته‌وه. پاشان گویم به له‌پی ده‌ستم دانه‌پۆشم، ئه‌ویش به‌هه‌مان شیوه ناوه‌که‌م دووباره ده‌کاته‌وه، له کام جاردا ده‌نگه‌که به هیز تر بوو ده‌لیم.

پاریزگارکردن له سهر پاك و خاویڼی له ش

پاریزگاری له پاك و خاویڼی له شم ده كه م بو ټه وهی پاریزگاری له
دروستی خو م بكه م.

ټاوو سابوون ټه و میكروبانه لا ده بن كه ده بنه هو ی نه خو شی.

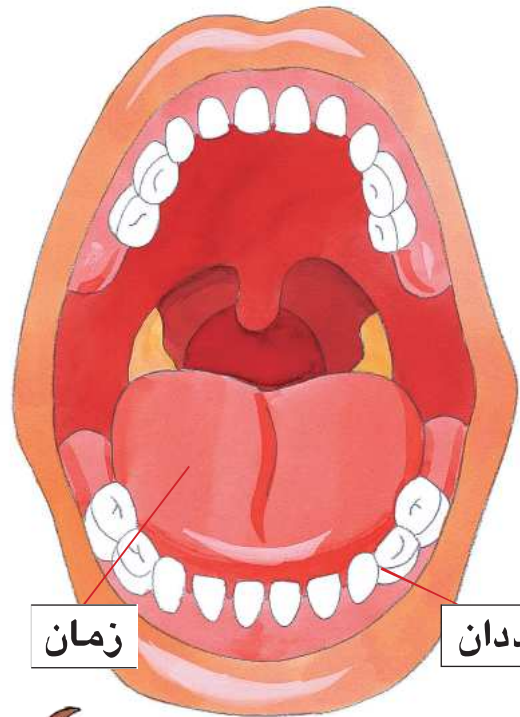
چالاکیه كان:

۱- وینه ی تابلویهك ده كیشم كه تیایدا دیاری كرابی چو ن پاریزگاری له خاویڼی
ده كه م.

۲- سی له و بارانه دیاری ده كه م كه پیویست دهكات تیایدا دهسته كانم بشو م.

بايه خدان به ددان

ددانه كانمان تهنها بو خواردن
به كار دهينين.

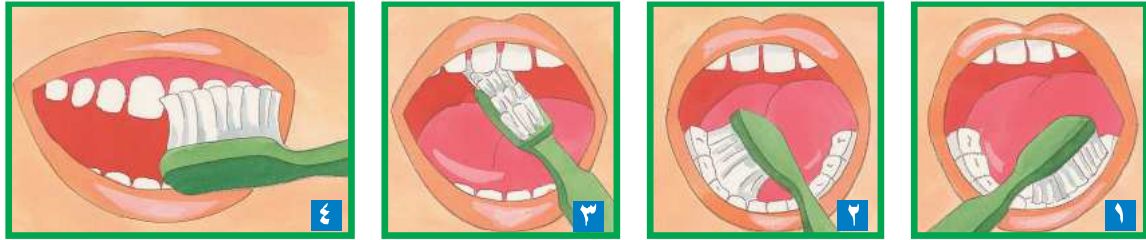

ئازار به ددانه كانمان
دهگهيينين تهگه به خراپي
به كار يان بهينين.

دروستیمان

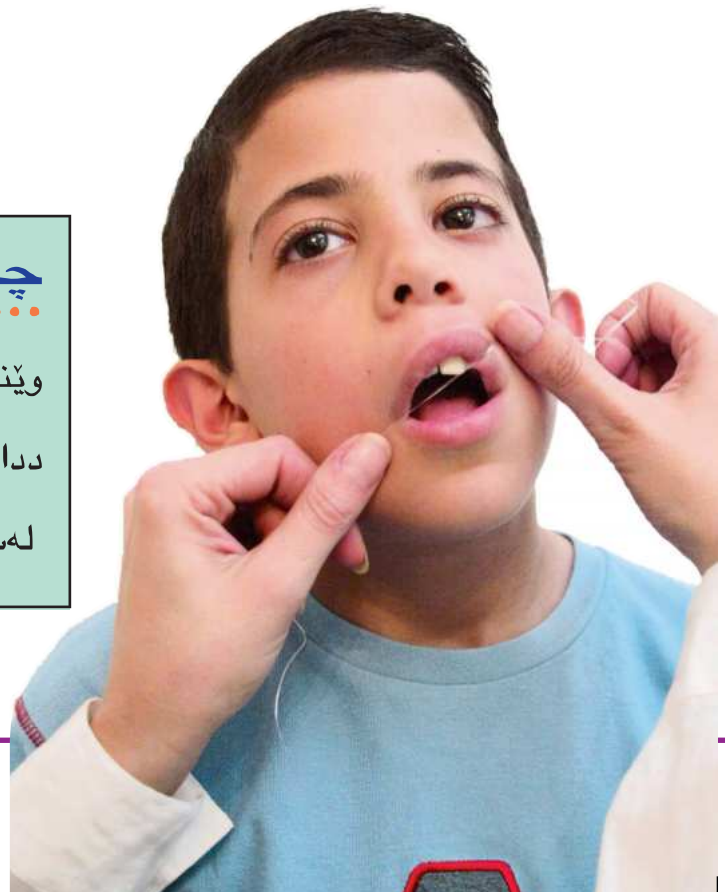
که به یانیان له خه وه له دستم ددانه کانم به فلچه ده شووم، ههروهها دواى نان خواردن وپيش نووستنیش.

■ وینه کان ده ریده خه ن که چۆن فلچه بو پا کردنه وهی ددانه کانمان به کار ده هینین. فلچه که به ده ره وهو ناوه وهی ددانه کانمان وههروهها به سه رووی ددانه کانیشدا ده هینین. ده زوویه کی تایبته به کار ده هینین بو پاکژ کردنه وهی ددانه کانمان.

چالاکى

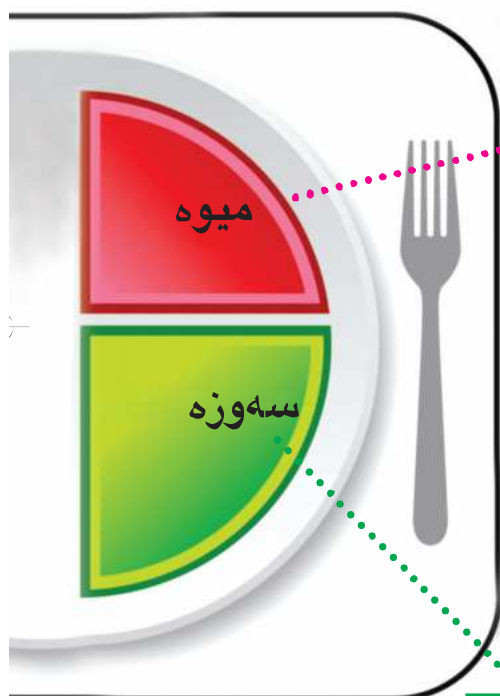
وینهى كورپك ده كيشم كه بايه خ به ددانه كانى خوى ده دات، وه پاشان نيشانهى له سه ر وینه كه داده نيم.

بوچى من پيويستيم به خوراك ههيه؟

خوراك يارمهتى لهشمان دهديات بوگهشهكردن، و بهردهوام بوون لهسهر دروستى چاك.

جوړى ئه و خواردنانه چين كه پيويستم پييهتى؟
من پيويستيم به خواردنى هه موو ئه و كوومه له خوراكانه ههيه
كه لهم ههره مه دا ههن.

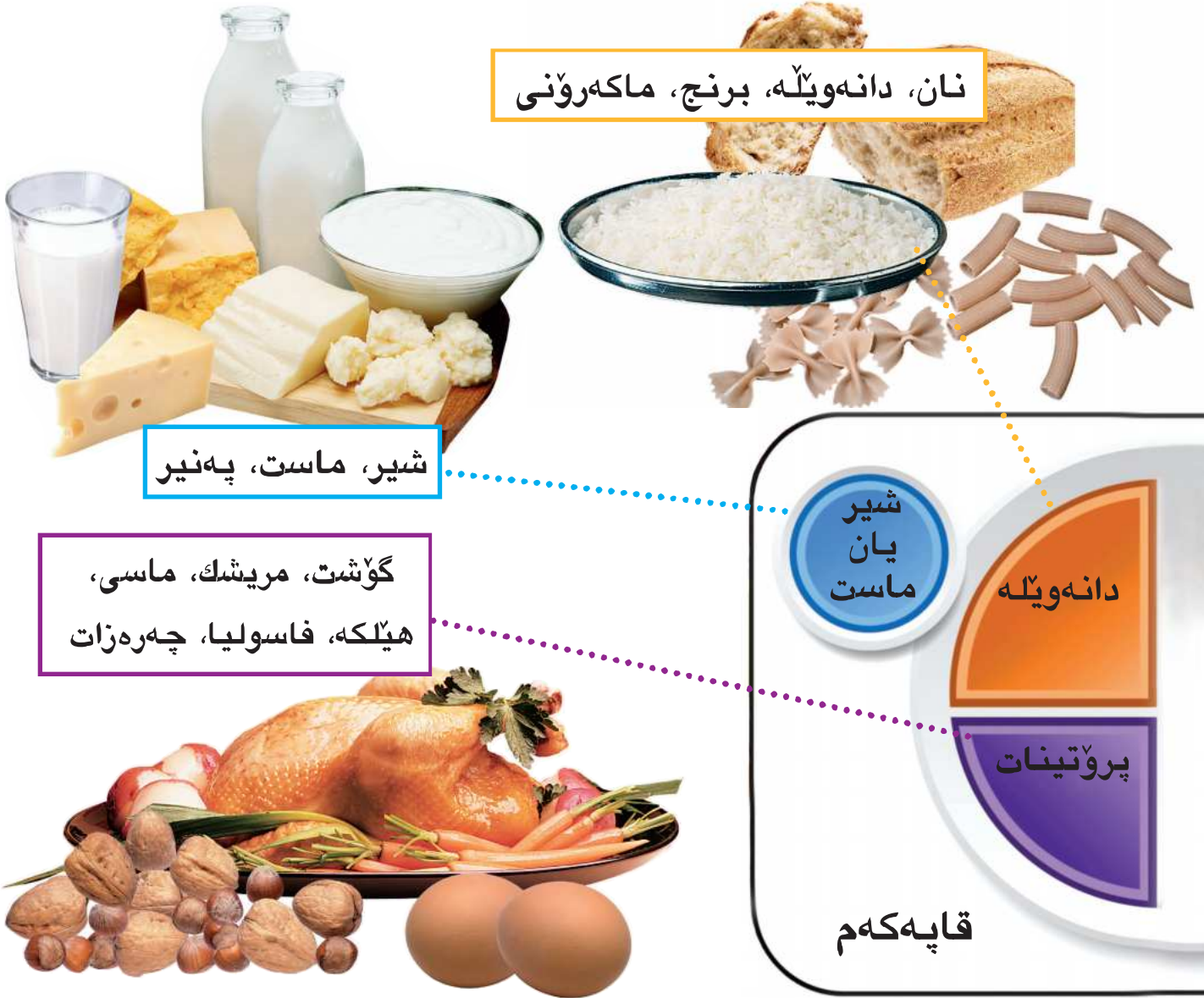
ميوه

سبوزه

دروستيمان

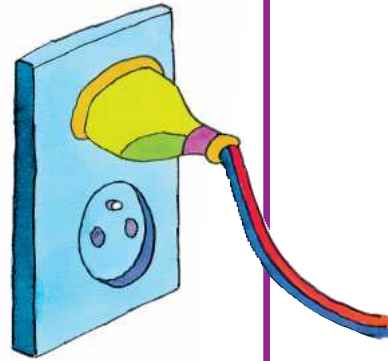
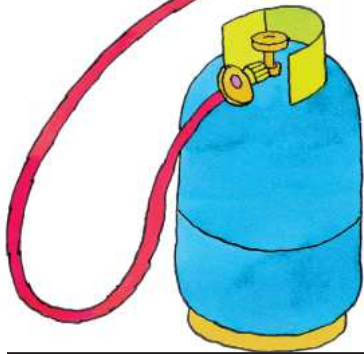
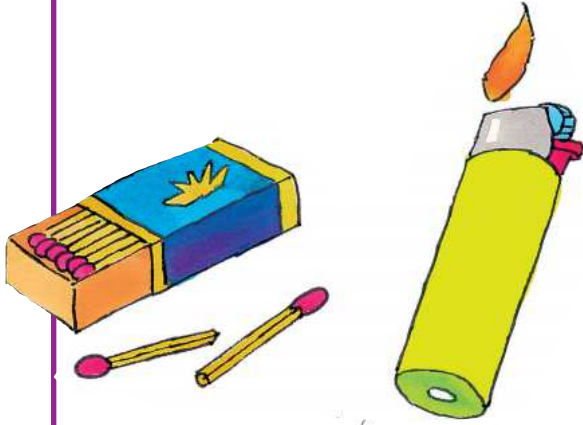
■ سهیری جوړه کانی خواردن بکه، نه و خواردنانه چین که له هر کومه له یه کدا هه یه؟

چالاکیه کان:

- ۱- وینهی ژمه خوراکیکی دروست له کاغه زیك دهلکینم.
- ۲- ناوی سی جوړه خوراک دهلیم، وه کام جوړ خوراک زیاتر له وانی دیکه سوودی بۆ دروستی هه یه دیار دهکهم.

خوپاراستن له ئاگرو کارهبا

- هه رگیز یاری به دهنگه شقارته و چهرخ ناکه م چونکه مهترسیدارن.
- له سوپا و مقهلهی گازی و ئاو گهرمکه (گیزهر) دوور دهکه و مهوه.
- دهست له پلاک وایهری کارهبا نادهم.

چالاکیی

لهگه ل هاورپیکانم له پو لدا چهند نواندنیکي جیا جیا نه نجامدهم که چهند ریگهیهکی خو پاراستن له ئاگرو کارهبا دهربخهن.

بالنده

گیانه وهریکه لهشی به پهر داپوشراوه و دوو
بال و دوو پیی ههیه. (۳۳)

ب

بههار

بههار ئه وهرزهیه که له دوای زستان دیت. (۸۹)

بازنهیی

جولهی کورسییهکانی دانیشن له چهرخ و
فهلهک بازنهیییه. (۱۲۸)

با

ههوایهکی جوولآوهیه. (۸۲)

بیابان

شوینیکی وشکه، تیشکی
خوری زور بهردهکهویت.
و بارانی زور کهمه. (۵۳)

باران

ئهو ئاوهیه که له ههور دیته خوارهوه. (۸۳)

پۆھرى باران

ئامپرىكە برى باران دەپپۆيت. (۷۹)

پلەى گەرمى

سارد و گەرمى شت ديار دەكات. (۸۲)

پۆھرى خىرايى با

ئامپرىكە بۆ پۆوانى خىرايى با بەكار دىت. (۷۸)

پايز

ئەو ۋەرزەيەكە لە دواى ھاوين دىت. (۹۳)

پۆھرى پلەى گەرمى

ئامپرىكە پلەى گەرمى دەپپۆيت. (۷۹)

پۆھرى ئاراستەى با

ئامپرىكە ئاراستە و خىرايى با دەپپۆيت. (۷۸)

خ

خشووك

گیانه وهریکه له شی دا پوشراره به پیسته کی زیر و وشک و رهق. (۳۴)

پال ده نیت

شت له خوئی دوور دهکاته وه. (۱۲۴)

د

دهشت

وشکاییه کی پان و فراوانی بی بهرزو نزمییه. (۶۷)

ت

تاویر

شتی نازیندوووه و له زهویدا ههیه. (۶۹)

چ

دارستان

جیگایه که درمختی زوری تیاگه شه دهکات. (۴۹)

چیا

بهرزاییه که له وشکانی که زور بهرزه. (۶۶)

پیشوه

بەشیکە لە لەشی ماسی یارمەتی وەرگرتنی
هەوای ناو ئاو دەدات. (٢٨)

دۆل

وشکاییهکی نزمه له نیوان دوو چیادا. (٦٦)

رهق

ئەو ماددیه که شیوهی خۆی دەپاریزێت. (١٠٦)

پۆشنایی

بە زۆری له خۆرهوه دەر دهچیت و گه‌لای
پوهه‌که‌کان به‌کاری ده‌هێنن بۆ دروستکردنی
خۆراک. (٤٢)

پاده‌کیشییت

شت له خۆی نزیك ده‌کاته‌وه. (١٢٣)

په‌گ

بەشیکێ پوهه‌که‌ له‌خاکدا، ده‌ی چه‌سپینێت و
ئاو هه‌له‌مه‌ژێت. (٣٨)

ق

قەبارە

نیشانەيە بۆ گەرەپى تەنەكە. (۱۰۹)

ز

زىندو

ئەو شتەى پېۋىستى بە خۇراك و ئاو و ھەوا ھەيە، بۆ گەشەكردن و گەرەپوون. (۱۸)

قەد

ئەو بەشەى رووئەكە، كە گەلا ھەلدەگرى و ئاوى بۆ دەگويزىتەوہ. (۳۸)

زىستان

ئەو وەرزەپە لە دواى پايز دىت. (۹۳)

ك

كيش

نیشانەى قورسى تەنە. (۱۰۸)

ش

شل

ھەر ماددەپەك كە برژىت. (۱۱۱)

گول

بە شېكە لە پرووھك، بەر پېك دېنى و تۆوى لە ناودايە. (٣٩)

كەش

بارودۆخى ھەوايە لەدەرەوہ. (٧٧)

گ

گاز

ئەو ماددەيە كە شېوہى تايبەتى بە خۆى نيبە. وەكو ھەوا. (١١٥)

گېشەكات

شت پادەكېشت بۆ لای خۆى. (١٣١)

ل

لم

تاوېرى زۆر وردن. (٧٠)

گەلاكان

بە شېكن لە پرووھك خۆراكى بۆ بەرھەم دەھيئېن. (٣٩)

مادده

هەرشتیکى له دەورەبەرمان دا بیټ. (۱۰۵)

م

مەمکدارەکان

گیانەوهریکن بەموو داپۆشراون بیچوووەکانیان
بە شیر بەخێو دەکەن. (۳۲)

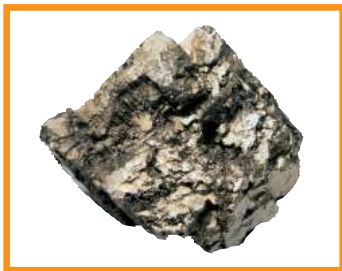
موگناتیس

جوړیکه له ئاسن ئەو شتانه رادهکێشیت که له
ئاسن دروستکراون. (۱۳۱)

ماسی

گیانەوهریکه له ئاودا دەژی پولهکه و پیشووی
ههیه. (۳۵)

ن

نازیندوو

شتیکه که پێویستی به خۆراك وئاو و ههوا نیه
و گهشه ناکات. (۱۹)

میرووهکان

گیانەوهریکه لهشی له سێ بەش پیکهاتوو و
شەش پێی ههیه و زۆربهی میرووهکان بالیان
ههیه. (۳۵)

هیللی راست

هیللیکه پاریزگاری له ئاراسته‌ی خو‌ی ده‌کات.
(۱۲۸)

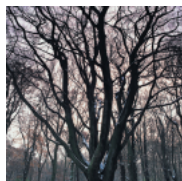
ه

هه‌سته‌کان

بریتین له: به‌رکه‌وتن و بینین و بو‌نکردن و
بیستن و چه‌شتن. (۱۳)

و

وه‌رزه‌کان

له سالی‌کدا چوار وه‌رز هه‌یه
به‌هار - هاوین - پایز - زستان. (۸۹)

هاوین

ئه‌و وه‌رزه‌یه له دوا‌ی به‌هار دیت (۸۹)

وشکاوه‌کییه‌کان

گیانه‌وه‌ریکه به پیستیکی نه‌رم و ته‌ر دا پو‌شراوه.
(۳۴)

هیز

پالدان «پالنان» یان راکیشان. (۱۲۳)

وشکانی

پووی زهوییه به خاک و تاویره‌کان داپوشراره.

(۶۵)

